

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

І. І. Килимник

А. В. Домбровська

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИКРИЗОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

*(для студентів денної та заочної форм навчання
усіх спеціальностей)*

Харків – ХНУМГ ім. О. М. Бекетова – 2019

Килимник І. І. Правове регулювання антикризової діяльності : конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей / І. І. Килимник, А. В. Домбровська ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 113 с.

Автори: канд. юрид. наук, доц. І. І. Килимник,
                         канд. юрид. наук, доц. А. В. Домбровська

Рецензент   канд. юрид. наук, доц. Т. А. Коляда

Рекомендовано кафедрою правового забезпечення господарської діяльності, протокол № 1 від 30.08.2017.

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень.....	4
Тема 1 Загальна характеристика відносин неплатоспроможності та банкрутства.....	5
Тема 2 Особливості державного регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства.....	14
Тема 3 Правовий статус учасників відносин неплатоспроможності та банкрутства.....	22
Тема 4 Особливості банкрутства окремих суб'єктів господарювання.....	37
Тема 5 Порядок розгляду справи про банкрутство.....	42
Тема 6 Розпорядження майном і санація.....	58
Тема 7 Мирова угода.....	75
Тема 8 Наслідки визнання боржника банкрутом. Ліквідація.....	82
Список рекомендованих джерел.....	113

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

1. Закон про банкрутство – Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 2343-ХІІ від 14.05.1992.
2. ГК – Господарський кодекс України.
3. ЦК – Цивільний кодекс України.

Тема 1 Загальна характеристика відносин неплатоспроможності та банкрутства

План

1. Поняття неплатоспроможності та банкрутства.
2. Суб'єкти відносин неплатоспроможності та банкрутства.
3. Об'єкти відносин неплатоспроможності та банкрутства.
4. Зміст правовідносин неплатоспроможності та банкрутства.
5. Юридичні факти, що сприяють виникненню та вирішенню відносин неплатоспроможності або банкрутства.

1.1 Поняття неплатоспроможності та банкрутства

Право неспроможності та право банкрутства забезпечують ефективність господарських правовідносин в економічних відносинах, оскільки господарська діяльність – це діяльність у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення продукції (товарів), виконання робіт, надання послуг, їх (продукції, товарів) розподілу та обміну ними, організацію процесу вказаного виробництва, розподілу, обміну, заснована на використанні майна її учасників і спрямована на задоволення їхніх потреб й інтересів, а також потреб та інтересів суспільства загалом. Узагалі в господарському правовому порядку діяльність суб'єкта підприємницької діяльності підпорядковується суспільним інтересам. Під час дії процедур неплатоспроможності, окрім загального суспільного інтересу, боржник має враховувати безпосередні інтереси спільноти вужчого кола – кредиторів та їхнього органу (комітету кредиторів), арбітражного керуючого тощо.

Поняття «неспроможність» та поняття «банкрутство» не є синонімами, а означають різні юридичні категорії – факти-стани. Розмежування цих понять має важливе значення не тільки для визначення предмета та метода правового регулювання відносин, які унормовані Законом про банкрутство, а й для теорії та практики застосування закону.

Ознаки правовідносин неспроможності та відносин банкрутства та їх розмежування

Специфічними ознаками правовідносин неспроможності та банкрутства є такі: 1) вони належать до найважливіших для суспільства економічних відносин (підприємництво, господарювання), забезпечують судове розв'язання проблем неплатежів, безпеку власності та інших суспільних інститутів; 2) вони мають однорідний, типовий вираз, мають управлінське та майнове значення (проблема неплатежів зазвичай обумовлена пов'язана з кризою управлінської діяльності боржника та нестачею вільних коштів або ліквідного майна для здійснення своєчасних розрахунків з кредиторами); 3) вони виникають у суспільному виробництві у зв'язку з проявом цілеспрямованої свідомо вольової діяльності людей і набувають стійкого, сталого характеру, тобто є такими, що постійно повторюються у повсякденній практиці (у ринковій економіці випадки неплатежів між учасниками економічних відносин повторюються систематично, що призвело до виявлення типових відносин тимчасової неспроможності та відносин неоплатності боргів (банкрутства), а це викликало усвідомлену потребу суспільства в їх упорядкуванні публічними правилами (законом) про відновлення платоспроможності або ліквідацію банкрута; 4) вони придатні для регулювання нормами права (на відміну від тих відносин, що регулюються іншими засобами регулювання – нормами моралі, звичаями та іншими); 5) вони мають певний зовнішній прояв і придатні для контролю з боку інститутів суспільства та держави (зборами кредиторів, комітетом кредиторів, арбітражним керуючим, господарським судом тощо).

Неплатоспроможність визначається Законом про банкрутство як неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через відновлення його платоспроможності. Тому *правом неплатоспроможності* варто вважати передбачену нормами Закону про банкрутство юридичну можливість неплатоспроможного боржника, у якого недостатньо готівкових коштів для сплати поточних грошових вимог, за наявності реальної економічної

можливості для продовження майнової діяльності й отримання доходу, зберегти за собою право з управління господарською діяльністю та організацією виробничого процесу підприємства з метою відробітку боргу та збереження справи (бізнесу) через застосування судових процедур розпорядження майном, санації, мирової угоди, мораторію та інших юридичних інструментів відновлення платоспроможності.

Суб'єктами неплатоспроможності є лише суб'єкти підприємницької діяльності, до яких можливе застосування судових процедур відновлення платоспроможності – розпорядження майном, санації, мирової угоди.

Зі свого боку, *банкрутство* – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди й погасити встановлені у порядку, визначеному Законом про банкрутство, грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. *Право банкрутства* – це система норм, за допомогою яких кредитор (кредитори) та боржник, зобов'язання якого є неоплатними, у передбаченому Законом про банкрутство порядку реалізують свої права з ліквідації банкрута та припинення його зобов'язань шляхом погашення кредиторської та дебіторської заборгованості сторін.

Для кредитора сутність права банкрутства полягає у можливості оголосити банкрутом свого боржника та вимагати його ліквідації. Для боржника право банкрутства полягає у можливості оголосити себе банкрутом і припинити свої грошові зобов'язання перед кредитором (кредиторами).

1.2 Суб'єкти відносин неплатоспроможності та банкрутства

Головними суб'єктами правовідносин неспроможності й банкрутства у структурі предмета правового регулювання Закону про банкрутство є кредитор (кредитори) та боржник, які законом визначені як сторони правовідносин, що ним регулюються. Так, Закон про банкрутство регулює відносини з двома видами боржників. Це, по-перше, господарські правовідносини кредитора з

боржником, неспроможним виконати грошові зобов'язання перед кредитором (кредиторами) за наявності майнової можливості відновлення платоспроможності. По-друге, Закон про банкрутство регулює правові відносини з ліквідації боржника, не здатного відновити свою платоспроможність через недостатність (відсутність) майна, тобто банкрута. З цих підстав необхідно кваліфікувати боржників на дві категорії суб'єктів: 1) суб'єкти відновлення платоспроможності; 2) суб'єкти ліквідації (банкрутства).

1. Суб'єкти відновлення платоспроможності.

У тексті Закону про банкрутство законодавець, визначаючи боржника та встановлюючи різні щодо нього права, обов'язки та повноваження, не випадково застосовує різні загальні назви боржника, такі як: суб'єкт підприємницької діяльності; юридична особа; підприємство. У загальному контексті Закону про банкрутство поняття «підприємство» не розкривається, але його варто розуміти як створений у встановленому порядку самостійний суб'єкт господарювання, що систематично здійснює виробничу, науково-дослідну, торговельну, іншу господарську діяльність, є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом тощо. Про таке розуміння змісту поняття підприємства свідчить, наприклад, вказівка у Законі про банкрутство, що такі заходи як реструктуризація, реорганізація, фінансове оздоровлення, заходи запобігання банкрутству тощо застосовуються до підприємств, тобто до юридичних осіб, що становлять майновий комплекс та які, імовірно, здатні до продовження господарювання (ч. 1. ст. 3, ст. 5, ч. 1 ст. 28, ч. 2 ст. 29 Закону про банкрутство тощо). Отже, суб'єктами відновлення платоспроможності є лише суб'єкт підприємницької діяльності – підприємство.

2. Суб'єкти ліквідації (банкрутства).

З огляду на визначення термінів, що наведені у ст. 1 Закону про банкрутство, банкрутом є особа, стосовно якої господарським судом встановлено факт нездатності відновити свою платоспроможність за

допомогою процедур санації та мирової угоди й задовольнити грошові вимоги кредиторів, а погашення грошових вимог кредиторів можливе лише через застосування ліквідаційної процедури.

Суб'єктами банкрутства в Україні є суб'єкти підприємницької діяльності та юридичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності, щодо яких прийнято рішення про ліквідацію, або в період здійснення ліквідації яких виявлена недостатність майна для задоволення вимог кредиторів. Важливо усвідомити, що до суб'єктів банкрутства, що не суб'єктами підприємництва, не застосовуються процедури відновлення платоспроможності – розпорядження майном, санація. Не можуть бути суб'єктами відновлення платоспроможності такі юридичні особи як, наприклад, громадські об'єднання, політичні партії тощо.

1.3 Об'єкти відносин неплатоспроможності та банкрутства

З огляду на предмет правового регулювання, *об'єктами* відносин, що регулюються нормами Закону про банкрутство є такі: 1) прострочене грошове зобов'язання боржника; 2) недостатня господарська діяльність боржника, визнаного неспроможним; 3) недостатність майна боржника, визнаного банкрутом. Виходячи із зазначеного, визначаємо об'єкт правового регулювання, щодо якого законодавець встановлює спеціальні правила поведінки у Законі про банкрутство. Це, по-перше, господарська діяльність боржника з метою сплати грошових зобов'язань перед кредиторами через відновлення платоспроможності боржника, по-друге, продаж майна боржника, не здатного до господарської діяльності, тобто ліквідація банкрута та припинення його як суб'єкта права.

1.4 Зміст правовідносин неплатоспроможності та банкрутства

Змістом правовідносин, що виникають у процесі організації і здійснення будь-якої діяльності, зокрема господарської, є суб'єктивні права та юридичні обов'язки їхніх учасників, що охороняються державою. У правовідносинах

неспроможності й банкрутства суб'єкти права виступають контрагентами в процесі виконання ними вимог норми права та набуття певних прав і обов'язків (позивач – відповідач, боржник – кредитор, комітет кредиторів – арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор), власник боржника – керуючий санацією тощо).

Суб'єктивне право – це гарантована правом міра можливої або дозволеної поведінки особи. Воно належить суб'єкту незалежно від того, перебуває він у правових відносинах з іншими суб'єктами чи ні.

З виникненням конкретних господарських правовідносин неплатоспроможності суб'єктивні права реалізуються через правомочність уповноважених осіб, яка складається з таких елементів:

1) можливість діяти особисто (звернення до суду з заявою про порушення справи про банкрутство, внесення пропозиції щодо кандидатури розпорядника майна);

2) можливість вимагати певної поведінки від зобов'язаної особи (вимога розпорядника майна надати документи господарської діяльності та бухгалтерської звітності для аналізу; вимога кредитора до арбітражного керуючого про скликання зборів кредиторів, вимога комітету кредиторів про подання на затвердження плану санації арбітражним керуючим);

3) можливість звертатися до компетентних державних органів заради застосування державного примусу в разі невиконання контрагентом його обов'язків (звернення уповноважених осіб про відсторонення керівника боржника від посади, звернення комітету кредиторів до суду з клопотанням про звільнення керуючого санацією від виконання ним обов'язків або про припинення повноважень ліквідатора).

Юридичний обов'язок – це вид і міра належної поведінки, яка встановлена законом.

Юридичний обов'язок учасників відносин неплатоспроможності складається з таких елементів:

1) необхідність здійснення певних дій або утримання від їх здійснення (обов'язок арбітражного керуючого аналізувати фінансовий стан боржника, вести реєстр вимог кредиторів тощо; утримання керівника боржника від укладення угод без погодження з розпорядником майна);

2) необхідність для зобов'язаної особи відреагувати на законні вимоги, звернені до неї уповноваженою особою (обов'язок керівника боржника виконати вимоги розпорядника майна, обов'язок посадових осіб банкрута передати бухгалтерську та іншу документацію банкрута ліквідатору);

3) необхідність нести відповідальність за невиконання законних вимог (усунення господарським судом керівника боржника у разі перешкоджання діям розпорядника майна, усунення арбітражного керуючого від обов'язків за їх неналежне виконання).

1.5 Юридичні факти, що сприяють виникненню та вирішенню відносин неплатоспроможності та банкрутства

Під юридичними фактами розуміють конкретні життєві обставини, із якими норми права пов'язують настання певних правових наслідків – виникнення, зміну або припинення правових відносин.

Юридичні факти у сфері неплатоспроможності та банкрутства – це життєві обставини, які:

1) полягають у наявності або відсутності певних явищ матеріального світу (наявність грошового зобов'язання боржника, відсутність своєчасної сплати боргу кредиторів тощо);

2) мають конкретний зміст, існують у певному місці й часі: одна сторона (кредитор) передала іншій стороні (боржникові) товар з відстрочкою сплати його вартості (товарний кредит) або одна сторона (кредитор) надала іншій стороні грошовий кредит тощо;

3) несуть інформацію про стан суспільних відносин, що входять до предмета правового регулювання (указують на неспроможність боржника

сплатити гроші або/та на нездатність боржника відновити свою платоспроможність, тобто банкрутство);

4) мають зовнішній вираз (підтверджені відповідними правочинами, рішеннями судів, документами виконавчого провадження, іншими матеріальними носіями, доказами);

5) прямо або опосередковано передбачені нормами права (впливають із цивільно-правових, господарсько-правових, фінансово-правових та інших відносин, що регулюються відповідними законодавчими актами);

6) зафіксовані у встановленій законодавством процесуальній формі (заява про порушення справи про банкрутство боржника, заява з вимогами до боржника, стосовно якого порушена справа про банкрутство тощо);

7) спричиняють юридичні наслідки, передбачені нормами права (порушення справи про банкрутство боржника, визнання грошових вимог кредитора тощо).

Грошові зобов'язання боржника виникають на підставі цивільно-правових правочинів та на інших підставах, передбачених законодавством України. Грошові зобов'язання можуть виникати з трудових відносин щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника, а також із зобов'язань перед державою зі страхових внесків, податків і зборів. Зміст зобов'язань боржника обґрунтовується кожним кредитором.

Безспірний факт грошового зобов'язання у разі подання заяви про порушення справи підтверджується судовим рішенням та виконавчими документами чи розрахунковими документами, за якими відповідно до законодавства здійснюється списання коштів із рахунків боржника. Факт наявності грошового зобов'язання перед конкурсними кредиторами встановлюється судовим рішенням (ухвалою), яке виноситься за результатами розгляду заяви кредитора на підставі поданих ним до суду доказів та доказів, наданих боржником.

За вольовою ознакою юридичні факти поділяються на дії та події. Юридичні дії – це вчинки людини, акти державних органів, обумовлені

волевиявленням суб'єктів правовідносин. Юридичні події – це явища природи, виникнення та розвиток яких не залежать від волі й свідомості людини.

У разі неспроможності всі юридичні дії учасників провадження спрямовуються на досягнення таких юридичних результатів, як визнання грошових вимог кредиторів, затвердження реєстру таких вимог, утворення представницького органу кредиторів (комітет кредиторів), прийняття рішень, що впливають на умови та порядок організації управління подальшою господарською діяльністю боржника, залучення інвестицій у господарство боржника, прийняття рішення про введення ліквідаційної процедури тощо.

У разі банкрутства, наприклад, коли у підготовчому засіданні господарський суд встановлює відсутність у боржника майна та трудових ресурсів та відсутність підприємницької діяльності, боржник не має права на здійснення стосовно нього процедури розпорядження майном або процедури санації, оскільки боржник не здійснює управлінських та організаційних функцій, що повинні бути об'єктами конкурсу в справі. Ці факти є підставою для здійснення спрощеної процедури ліквідації банкрута.

Юридичні факти поділяються також на головні та додаткові. Юридичними фактами є не тільки окремі фрагменти, що характеризують форму та спосіб існування юридичної особи, а й їхня сукупність. Тому в правовому регулюванні застосовуються складні юридичні факти. Розмежування юридичних фактів на головні й додаткові зумовлено практичним значенням. Головний юридичний факт найповніше відображає сутність життєвої ситуації, що потребує правового регулювання. Усі інші факти мають уточнювальне значення, конкретизують та деталізують юридично значущі обставини. Наприклад, головним фактом для визнання банкрутом боржника, що ліквідується власником (ст. 95 Закону про банкрутство), є факт недостатності майна для задоволення вимог кредиторів. Але цей факт може стати підставою для порушення справи про банкрутство лише у разі наявності інших фактів: прийняття власником (іншим уповноваженим органом) рішення про ліквідацію юридичної особи, дотримання порядку ліквідації юридичної особи відповідно

до положень законодавства України (ЦК, ГК, Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»).

З огляду на зв'язок із відповідними правовими відносинами юридичні факти поділяються на матеріальні та процесуальні. До матеріальних фактів належать фактичні обставини, що є підставами настання матеріальних правовідносин (наприклад, виникнення грошового зобов'язання розміром не менше трьохсот мінімальних заробітних плат). Процесуальні факти обумовлені порядком їх реалізації, його розвитком і динамікою (примусове стягнення боргу через виконавчу службу, невиконання зобов'язання понад три місяці, подача заяви про порушення справи про банкрутство, порушення справи про банкрутство, введення відповідних процедур тощо).

Тема 2 Особливості державного регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства

План

1. Загальні принципи правового регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства.

2. Предмет правового регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства.

3. Методи правового регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства.

4. Законодавство у сфері регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства. Державний орган із питань банкрутства.

2.1 Загальні принципи правового регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства

У теорії права під принципами розуміють «основоположні засади, ключові ідеї права, які визначають та відбивають його сутність». Саме

принципи виступають основою функціонування будь-якого суспільного явища та обумовлюють його виникнення та розвиток.

Принципи права неплатоспроможності та банкрутства – це його головні засади, первісні ідеї, яким притаманна універсальність, найвища імперативність та загальна значущість. Вони пронизують зміст усіх складників системи права неплатоспроможності та банкрутства, визначають усю специфічну юрисдикційну діяльність та втілюються в суб'єктивних правах та обов'язках учасників правовідносин неплатоспроможності та банкрутства.

З-поміж головних принципів неплатоспроможності та банкрутства виокремлюють такі:

- принцип реалізації відносин неплатоспроможності та банкрутства у певній процесуальній формі (у межах провадження у справі про банкрутство);
- принцип застосування до неплатоспроможного боржника визначених процедур банкрутства;
- принцип впровадження та реалізації процедур банкрутства під контролем державних органів;
- принцип порушення провадження у справі про банкрутство за наявності необхідної та достатньої сукупності формальних та матеріально-правових фактів чітко визначених законодавчими приписами;
- принцип наявності у боржника декількох кредиторів (колективного кредитора) або принцип збігу вимог кредиторів на майно боржника;
- принцип усунення випадкових переваг одного кредитора перед іншими кредиторами боржника. Кредитори позбавляються можливості здійснювати свої права в іншому, крім визначеного законом порядку;
- принцип рівномірного та розмірного задоволення вимог усіх кредиторів неспроможного боржника із належного йому майна;
- принцип визначення більшості кредиторів не їхньою кількістю, а розміром їхніх вимог;

– принцип обмеження правомочностей боржника (банкрута) щодо належного йому майна та незалежного керування справами боржника (банкрута) (за винятками, встановленими законом);

– принцип задоволення вимог кредиторів лише у грошовій формі.

2.2 Предмет правового регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства

Предмет правового регулювання неплатоспроможності та банкрутства – це суспільні відносини, що виникають у процесі відновлення платоспроможності. У відносинах неплатоспроможності взаємно переплітаються майнові й організаційні відносини. З одного боку, головна мета кредиторів полягає в погашенні їхніх грошових вимог, з іншого боку – для реалізації своєї мети кредиторам необхідно утворити комітет, що буде виступати від імені всіх.

Відносини неплатоспроможності спрямовані на відновлення платоспроможності господарюючого суб'єкта шляхом застосування спеціальних реабілітаційних процедур і примусової реалізації його майна у разі неможливості зберегти підприємство з метою повного або часткового задоволення грошових вимог кредиторів. Відносини неплатоспроможності відрізняються тимчасовістю, виникаючи з моменту порушення справи про банкрутство господарюючого суб'єкта й закінчуючись припиненням процедури банкрутства.

Такі відносини впливають із господарської діяльності, тобто професійної діяльності з виробництва товарів (робіт, послуг) для ринку. Відносини неплатоспроможності супроводжуються господарськими й тісно пов'язані з ними. У відносинах неплатоспроможності відбувається «лікування» фінансово неплатоспроможних господарюючих суб'єктів, які опинилися в такому стані внаслідок незадовільної господарської діяльності з виробництва товарів (робіт, послуг). Це забезпечується за допомогою єдності господарських відносин і відносин неплатоспроможності. Забезпечити таку єдність

регулювання може тільки галузь господарського права, що має інструментарій впливу як на виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, так і на всі інші обумовлені ним процеси.

Отже, відносини неплатоспроможності – це тісно пов’язані з господарськими відносинами, що входять до предмета правового регулювання господарського права.

2.3 Методи правового регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства

До головних (первинних) методів правового регулювання належать:

1) імперативний (централізований) метод, при якому відносини зверху донизу регулюються владно-імперативним шляхом. Нормативний зміст доходить до учасників однорідних відносин певного типу зверху, від нормотворчих державних органів і, як наслідок, вид відносин між суб’єктами перетворюється на відносини субординації, прямої підпорядкованості. Головні способи регулювання, що використовуються при імперативному методі, – зобов’язання та заборони;

2) диспозитивний (децентралізований) метод застосовується до юридично рівних суб’єктів у відносинах, що складаються на підставі доброї волі їхніх учасників. Правомірні дії суб’єктів права, здійснювані ними за власним розсудом і ініціативою, тут виступають уже як не владне, а індивідуальне, «автономне» і добровільне джерело юридично значущих вчинків. Відповідно до цього стану суб’єктів їхні відносини можна характеризувати як договірні, засновані на юридичній рівності й узгодженні (координації) волі їхніх учасників. Тому головним способом правового регулювання при диспозитивному методі стає дозвіл.

Диспозитивний метод правового регулювання виявляється у відносинах, що складаються, наприклад, у роботі зборів кредиторів та комітету кредиторів, де передбачено досягнення учасниками узгоджених рішень на підставі їхньої доброї волі (визначення складу комітету кредиторів, узгодження кандидатури

арбітражного керуючого тощо). Так, диспозитивними за походженням регулювання є відносини розпорядника майна із залучення спеціалістів для забезпечення виконання своїх повноважень, відносини членів комітету кредиторів із визначення порядку продажу майна банкрута, відносини комітету кредиторів та керівника боржника щодо прийняття рішення та укладання мирової угоди тощо. При цьому відносини суб'єктів мирової угоди, незважаючи на особливості її укладання, характеризуються як договірні, засновані на юридичній рівності та узгодженості волі їхніх учасників.

Питання оцінки стану платоспроможності та прийняття рішення щодо подальших процедур також має диспозитивне значення, оскільки ці відносини здійснюються самими кредиторами разом із арбітражним керуючим та визначають, чи зможе боржник після вжиття тих чи інших заходів виконати свої зобов'язання перед ними (конкурсними кредиторами).

Регулювання процесів неспроможності й банкрутства ґрунтується на принципах економічної доцільності та методі субординації у відносинах між різними суб'єктами права: судом, арбітражним керуючим, комітетом кредиторів та окремим кредитором.

Водночас, правовідносини між окремими кредиторами у їх взаємному статусі, не враховуючи лише обсяг права голосу, також засновуються на методі диспозитивного регулювання, що характеризується відносинами юридичної рівності. Такий спосіб впливу на суб'єктів економічних відносин визначає метод координації.

Конкурс як метод правового регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства

Правовий інструментарій Закону про банкрутство, який ґрунтується на конкуренції (змагальності) сторін у справі, визначає конкурс як специфічний метод правового регулювання, що застосовується у разі неспроможності та банкрутстві як головний прийом диспозитивного регулювання відносин у сукупності з елементами імперативного методу (рекомендації, субординації тощо). Конкурс оголошується та діє в межах правовідносин внутрішнього

середовища підприємства стосовно тих цінностей, які є об'єктами прав у неспроможності та банкрутстві.

Право на участь у конкурсі виникає з дня публікації (оприлюднення) оголошення про порушення справи про банкрутство та/або з дня публікації оголошення про визнання боржника банкрутом, яким кредитори, інвестори та інші скликаються до участі у ньому. Конкуренція між боржником та кредиторами, яка виникла у зовнішньому економічному середовищі, припиняється, але виникає новий рівень конкуренції, яка переноситься у внутрішнє середовище боржника, об'єктом якої стають насамперед права та повноваження власника (засновників, акціонерів), що ґрунтуються на корпоративних засадах і дають право контролювати організацію управління господарством боржника та його економічними ресурсами. Майно та управління ним стають об'єктом конкуренції, а суб'єктами конкуренції є сторони у справі – боржник з його виконавчим органом (власник, керівник) та кредитори, власник боржника та кредитори між собою, а також інші учасники провадження – інвестори. Отже, принциповою ознакою права неплатоспроможності є конкуренція між усіма учасниками провадження у справі про банкрутство стосовно заволодіння зазначеними об'єктами прав.

2.4 Законодавство у сфері регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства. Державний орган із питань банкрутства

Провадження у справах про банкрутство регулюється Законом про банкрутство, Господарським процесуальним кодексом України, іншими законодавчими актами України.

Законодавство про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом під час розгляду судом справи про визнання неплатоспроможним (банкрутом) банку застосовується з урахуванням норм законодавства про банки та банківську діяльність.

Провадження у справі про визнання емітента іпотечних облігацій неплатоспроможним (банкрутом) здійснюється у порядку, передбаченому

Законом про банкрутство, з урахуванням норм Закону України «Про іпотечні облігації».

Провадження у справах про банкрутство окремих категорій боржників регулюється з урахуванням особливостей, передбачених Законом про банкрутство та не застосовуються до юридичних осіб – казенних підприємств.

Провадження у справах про банкрутство боржників, які здійснюють діяльність, пов'язану з державною таємницею, регулюється з урахуванням особливостей, передбачених законодавством про державну таємницю.

Провадження у справах про банкрутство за участю кредиторів-нерезидентів регулюється Законом про банкрутство, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Порядок виконання в Україні рішень судів іноземних держав у справах про банкрутство визначається міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

У разі відсутності міжнародних договорів України рішення судів іноземних держав у справах про банкрутство визнаються на території України взаємно, якщо інше не передбачено законом.

Державний орган з питань банкрутства

– сприяє створенню організаційних, економічних, інших умов, необхідних для реалізації процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, зокрема процедур банкрутства державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків;

– організовує систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів);

– установлює вимоги для отримання свідоцтва на право здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора);

– формує Єдиний реєстр арбітражних керуючих (розпорядників майном, керуючих санацією, ліквідаторів) України, що є складником Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;

– установлює порядок подання арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) державному реєстратору відомостей про юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, щодо яких відкрито провадження у справі про банкрутство, необхідних для ведення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;

– установлює порядок проведення аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання щодо наявності ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства й організовує проведення такого аналізу при відкритті провадження (проваджень) у справах про банкрутство державних підприємств і підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків;

– установлює типові форми плану санації та мирової угоди, перелік майна, яке включається до ліквідаційної маси у справах про банкрутство;

– готує на запити суду, прокуратури або іншого уповноваженого органу висновки про наявність ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства;

– готує та затверджує типові документи щодо проведення процедур

– банкрутства, методичні рекомендації;

– здійснює інші передбачені законодавством повноваження.

Для забезпечення виконання повноважень державний орган із питань банкрутства може залучати відповідні організації та спеціалістів у порядку й на умовах, що встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Тема 3 Правовий статус учасників відносин неплатоспроможності та банкрутства

План

- 1.Поняття «арбітражний керуючий».
- 2.Вимоги до арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).
- 3.Права та обов'язки арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).
- 4.Правовий статус інших учасників відносин неплатоспроможності та банкрутства.

3.1 Поняття «арбітражний керуючий»

Арбітражний керуючий – фізична особа, призначена господарським судом у встановленому порядку в справі про банкрутство як розпорядник майна, керуючий санацією або ліквідатор із-поміж осіб, які отримали відповідне свідоцтво та внесені до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України.

Відповідно до ст. 4 Закону про банкрутство арбітражні керуючі є суб'єктами незалежної професійної діяльності. Арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) із моменту винесення ухвали (постанови) про призначення його арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) до моменту припинення здійснення ним повноважень прирівнюється до службової особи підприємства-боржника.

Та сама особа може здійснювати повноваження арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) на всіх стадіях провадження у справі про банкрутство відповідно до вимог цього Закону.

Право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) надається особі, яка отримала відповідне свідоцтво у порядку, установленому Законом про банкрутство, та внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України.

Поділ арбітражного управління як професії на три інші (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) має практичне значення. Залежно від того, яка процедура провадження вводиться господарським судом щодо конкретного боржника, визначається спрямування робіт і послуг, які має надати арбітражний керуючий. У справу про банкрутство кредиторами погоджуються, пропонуються уповноваженими органами та призначаються господарським судом певні арбітражні керуючі, які проявили себе як спеціалісти у галузі відповідної процедури провадження – розпорядження майном, управління санацією або ліквідація.

Відбір кандидатів арбітражних керуючих проводиться автоматизованою системою. Робота автоматизованої системи згідно з Законом повинна здійснюватися в порядку, визначеному «Положенням про автоматизовану систему з відбору кандидатів на призначення розпорядника майна». Таке Положення було розроблене ВГСУ та погоджене листом Мін'юсту від 15.01.2013 № 13.2-20/120. Окрім власне порядку відбору кандидатів, Положення вводить умови доступу арбітражних керуючих до розподілу та інші правила здійснення діяльності, а саме:

- уводить поняття «коефіцієнт складності справи про банкрутство» та поділяє справи за складністю на п'ять категорій, в основу якого покладено об'єкт арбітражного управління;

– установлює для кожного арбітражного керуючого п'ять кваліфікаційних рівнів, що є визначальними для призначення у справу певної категорії складності;

– уводить поняття спеціалізації арбітражного керуючого, яку для нього визначає та змінює апеляційний господарський суд;

– установлює територіальний принцип діяльності арбітражного керуючого на території України, за вибором – роботу на території юрисдикції певних місцевих господарських судів, що входять до складу будь-яких одного чи двох апеляційних округів;

– установлює максимальну кількість справ, у яких здійснює свої повноваження арбітражний керуючий (навантаження), двадцятьма об'єктами арбітражного управління (двадцять справ про банкрутство);

– установлює правило про зупинення участі арбітражного керуючого в автоматизованій системі (відсторонення) на один рік, якщо він три рази відмовлявся від участі у справі або не надсилав господарському суду заяви про участь у справі в установленний господарським судом строк тощо.

У разі, якщо від арбітражного керуючого, визначеного автоматизованою системою, не надійшла заява про згоду стати розпорядником майна в цій справі, то розпорядника майна визначає та призначає господарський суд самостійно без застосування автоматизованої системи. Цим самим законодавцем збережено право господарського суду самостійно вживати заходів, що забезпечують своєчасність і правильність підготовки справи до розгляду у підготовчому засіданні.

У наступних процедурах (санації, ліквідації) кандидатура арбітражного керуючого для виконання повноважень керуючого санацією або ліквідатора визначається Господарським судом за клопотанням комітету кредиторів, а у разі відсутності такого клопотання – за ініціативою суду. Суд має право за мотивованим рішенням відхилити кандидатуру арбітражного керуючого, запропоновану комітетом кредиторів.

У процедурі розпорядження майном керівництво процесами господарювання та організації виробництва залишається в компетенції органів управління боржника. При цьому розпорядник майна не має права втручатися в роботу з організації живої праці людей у процесі виробництва, включаючи організацію роботи службових осіб органів управління боржника. Але розпорядник майна має право вимагати через керівника боржника виконання певних дій і вжиття заходів із питань управління, які підконтрольні розпоряднику майна. Наприклад, розпорядник майна може вимагати: забезпечення збереження майна боржника; контролю відчуження майна, обтяження нерухомого майна, передачі майна в оренду, заставу або внесення майна до статутного капіталу іншого підприємства; погодження питань одержання та видачі позик (кредитів), надання поруки та гарантій, уступки вимоги, переведення боргу, а також передачі в довірче управління майна боржника тощо. Очевидно, що після призначення розпорядника майна керівник боржника зобов'язаний вжити заходів, які б забезпечили розпорядникові майна умови виконання своїх функціональних обов'язків. Наприклад, керівник може видати наказ, яким зобов'язати усі підрозділи боржника надавати розпорядникові майна відомості й документи з усіх питань господарської та фінансової діяльності, документи бухгалтерського обліку та звітності, доступу до усіх виробництв та активів тощо.

3.2 Вимоги до арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)

Арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) може бути громадянин України, який має повну вищу юридичну або економічну освіту, стаж роботи за фахом не менше трьох років або одного року на керівних посадах після отримання повної вищої освіти, пройшов навчання та стажування протягом шести місяців у порядку, установленому державним органом із питань банкрутства, володіє державною мовою та склав кваліфікаційний іспит.

На підприємствах, що провадять діяльність, пов'язану з державною таємницею, арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) повинен мати допуск до державної таємниці, а в разі його відсутності – отримати такий допуск у встановленому законодавством порядку.

Не може бути арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) особа:

- 1) яка визнана судом обмежено дієздатною або недієздатною;
- 2) яка має судимість за вчинення корисливих злочинів;
- 3) яка не здатна виконувати обов'язки арбітражного керуючого за станом здоров'я;
- 4) якій заборонено обіймати керівні посади;
- 5) якій відмовлено в наданні допуску до державної таємниці або скасовано раніше наданий допуск за порушення законодавства у сфері охорони державної таємниці, якщо такий допуск є необхідним, у разі якщо з часу такої відмови або скасування пройшло менше року.

Арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) має посвідчення та печатку, опис і порядок використання яких установлює державний орган із питань банкрутства.

Арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) повинен один раз на два роки підвищувати кваліфікацію в порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства.

3.3 Права та обов'язки арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)

Арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) користується усіма правами розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора відповідно до законодавства, зокрема має право:

- 1) звертатися до господарського суду у випадках, передбачених Законом про банкрутство;

2) скликати збори й комітет кредиторів та брати в них участь з правом дорадчого голосу;

3) отримувати винагороду в розмірі та порядку, передбачених Законом про банкрутство;

4) залучати для забезпечення виконання своїх повноважень на договірних засадах інших осіб та спеціалізовані організації з оплатою їхньої діяльності за рахунок боржника, якщо інше не встановлено Законом про банкрутство чи угодою з кредиторами;

5) запитувати та отримувати документи або їхні копії від юридичних осіб, органів державної влади й органів місцевого самоврядування та від фізичних осіб за їхньою згодою;

6) отримувати інформацію з державних реєстрів шляхом направлення офіційних запитів до держателя або адміністратора відповідного реєстру;

7) подавати до господарського суду заяву про дострокове припинення своїх повноважень;

8) здійснювати інші повноваження, передбачені Законом про банкрутство.

Арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) зобов'язаний:

1) неухильно дотримуватися вимог законодавства;

2) здійснювати заходи щодо захисту майна боржника;

3) аналізувати фінансову, господарську, інвестиційну та іншу діяльність боржника, його становище на ринках та надавати результати таких аналізів господарському суду разом із документами, що підтверджують відповідну інформацію;

4) подавати відомості, документи та інформацію щодо діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) у порядку, встановленому законодавством;

5) створювати умови для проведення перевірки додержання арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) вимог законодавства;

6) здійснювати заходи щодо забезпечення охорони державної таємниці відповідно до встановлених законодавством вимог;

7) у порядку, установленому законодавством, надавати державному органу з питань банкрутства інформацію, необхідну для ведення Єдиного реєстру підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство;

8) надсилати органам внутрішніх справ чи органам прокуратури повідомлення про факти порушення законності, виявлені в діяльності працівників підприємств та організацій, що містять ознаки дії (бездіяльності), переслідуваної у кримінальному чи адміністративному порядку;

9) виконувати інші повноваження, передбачені законодавством про банкрутство.

Під час реалізації своїх прав та обов'язків арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) зобов'язаний діяти добросовісно, розсудливо, з метою, з якою ці права та обов'язки надано (покладено), обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії), на підставі, у межах та способами, що передбачені Конституцією та законодавством України про банкрутство.

Арбітражному керуючому (розпоряднику майна, керуючому санацією, ліквідатору) забороняється розголошувати відомості, що стали йому відомі у зв'язку з його діяльністю, і використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб.

Обов'язок збереження цієї інформації поширюється також на осіб, які перебувають з арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) у трудових відносинах, а також на інших осіб, які мають доступ до зазначеної інформації.

Незалежність арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)

Під час здійснення своїх повноважень арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) є незалежним.

У разі затримання уповноваженим органом арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) або порушення стосовно нього кримінальної справи орган, що здійснив затримання чи порушив кримінальну справу, зобов'язаний негайно повідомити про це державний орган із питань банкрутства.

Вилучення документів у арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) допускається лише за рішенням суду в порядку, передбаченому законом.

Отримання права на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)

Особа, яка має намір отримати свідоцтво про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), подає кваліфікаційній комісії відповідну заяву з документами, що підтверджують відповідність зазначеним у Законі про банкрутство вимогам до арбітражного керуючого.

Кваліфікаційна комісія проводить перевірку достовірності документів та відомостей, що подаються особою, за результатом якої приймає рішення про допуск чи відмову у складенні кваліфікаційного іспиту.

Іспит проводиться шляхом автоматизованого анонімного тестування. Порядок складення кваліфікаційного іспиту та перелік питань, винесених на кваліфікаційний іспит, затверджує державний орган із питань банкрутства. Рішення кваліфікаційної комісії оформлюється протоколом, що підписується всіма присутніми на засіданні членами комісії.

Особа, яка не склала кваліфікаційний іспит, може подати заяву про його повторне складення не раніше ніж через шість місяців.

За результатами складеного кваліфікаційного іспиту кваліфікаційна комісія в десятиденний строк рекомендує державному органу з питань банкрутства надати особі, яка склала кваліфікаційний іспит, право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).

Державний орган із питань банкрутства не пізніше ніж на десятий день із дня надходження рекомендації кваліфікаційної комісії видає свідоцтво про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) та вносить запис до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України. Свідоцтво про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) видається без обмеження строку дії.

Дисциплінарні проступки арбітражних керуючих. Відповідальність арбітражних керуючих

Дисциплінарними проступками арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) є винне невиконання або неналежне виконання обов'язків арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).

У разі виявлення під час перевірки порушень норм законодавства в роботі арбітражного керуючого, державний орган із питань банкрутства може зупинити діяльність арбітражного керуючого та передати матеріали на розгляд дисциплінарній комісії для накладення на порушника дисциплінарних стягнень.

Арбітражні керуючі (розпорядники майна, керуючі санацією, ліквідатори) несуть за свої дії та заподіяну третім особам шкоду цивільно-правову, адміністративну, дисциплінарну та кримінальну відповідальність у порядку та обсягах, установлених законом.

Арбітражні керуючі (розпорядники майна, керуючі санацією, ліквідатори) несуть дисциплінарну відповідальність у порядку, встановленому Законом про банкрутство.

Державний орган із питань банкрутства за поданням Дисциплінарної комісії накладає на арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) дисциплінарні стягнення.

Рішення щодо накладення дисциплінарного стягнення приймається протягом двох місяців з дня виявлення проступку, але не пізніше одного року з дня його вчинення.

Про накладення на арбітражного керуючого дисциплінарного стягнення робиться запис в Єдиному реєстрі арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України.

Дисциплінарними стягненнями, що накладаються на арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), є такі:

1) попередження;

2) позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).

Під час визначення виду дисциплінарного стягнення враховується ступінь вини арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), тяжкість вчиненого ним проступку, а також чи застосовувалися раніше до арбітражного керуючого дисциплінарні стягнення.

Рішення щодо накладення дисциплінарного стягнення приймається протягом двох місяців із дня виявлення проступку, але не пізніше одного року з дня його вчинення.

Про накладення на арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) дисциплінарного стягнення робиться запис у Єдиному реєстрі арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України.

Страхування відповідальності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)

Арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) укладає зі страховиком договір страхування професійних ризиків арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)

за шкоду, заподіяну внаслідок неумисних дій або помилки під час здійснення повноважень арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).

Страхування професійних ризиків арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) здійснюється арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) протягом трьох робочих днів із дня внесення до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України запису про надання йому права на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора). Здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) без договору страхування ризиків його діяльності забороняється.

Відшкодування шкоди, заподіяної з вини арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)

Шкода, заподіяна особі внаслідок незаконних дій арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), відшкодовується відповідно до закону.

Шкода, заподіяна особі внаслідок неумисних дій або помилки арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), відшкодовується за рахунок страхової виплати.

Шкода, заподіяна особі внаслідок умисних дій чи бездіяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), відшкодовується арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором).

Припинення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)

Підставами для припинення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) є такі:

- 1) його письмова заява;
- 2) неможливість виконувати свої повноваження за станом здоров'я;

- 3) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;
- 4) визнання його недієздатним чи обмежено дієздатним, безвісно відсутнім або померлим;
- 5) накладення дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора);
- 6) подання неправдивих відомостей, необхідних для отримання свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора);
- 7) скасування допуску до державної таємниці за порушення арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) законодавства у сфері охорони державної таємниці;
- 8) його смерть.

У разі припинення діяльності арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) він виключається з Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України, а його свідоцтво анулюється.

Винагорода та відшкодування витрат арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора)

Арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) виконує повноваження за грошову винагороду. Грошова винагорода арбітражного керуючого за виконання повноважень розпорядника майна визначається в розмірі двох мінімальних заробітних плат за кожний місяць виконання ним повноважень або в розмірі середньомісячної заробітної плати керівника боржника за останні дванадцять місяців його роботи до порушення провадження у справі про банкрутство, якщо такий розмір перевищує дві мінімальні заробітні плати. Розмір грошової винагороди арбітражного керуючого за виконання повноважень розпорядника майна не може перевищувати п'яти мінімальних заробітних плат за кожний місяць виконання ним повноважень. Право вимоги грошової винагороди виникає в арбітражного

керуючого в останній день кожного календарного місяця виконання ним повноважень розпорядника майна боржника. Сплата грошової винагороди арбітражному керуючому (розпоряднику майна) здійснюється шляхом її авансування заявником (кредитором або боржником) у розмірі, зазначеному у цій частині. Сума авансового платежу вноситься на депозитний рахунок нотаріуса та виплачується арбітражному керуючому (розпоряднику майна) за кожний місяць виконання ним повноважень розпорядника майна.

Грошова винагорода арбітражного керуючого за виконання повноважень керуючого санацією, ліквідатора складається з основної та додаткової грошових винагород.

Основна грошова винагорода арбітражного керуючого за виконання повноважень керуючого санацією, ліквідатора визначається в розмірі двох середньомісячних заробітних плат керівника боржника за останні дванадцять місяців його роботи до введення господарським судом процедури санації боржника або відкриття процедури ліквідації банкрута за кожний місяць виконання арбітражним керуючим повноважень керуючого санацією або ліквідатора. Розмір основної грошової винагороди арбітражного керуючого за виконання повноважень керуючого санацією, ліквідатора не може перевищувати десяти мінімальних заробітних плат за кожний місяць виконання ним повноважень.

Додаткова грошова винагорода арбітражного керуючого за виконання повноважень керуючого санацією визначається в розмірі п'яти відсотків від обсягу стягнутих на користь боржника активів (повернення грошових коштів майна, майнових прав), які на день порушення провадження у справі про банкрутство перебували у третіх осіб, а також трьох відсотків від обсягу погашених вимог конкурсних кредиторів.

Право вимоги основної грошової винагороди виникає в арбітражного керуючого в останній день кожного календарного місяця виконання ним повноважень керуючого санацією, ліквідатора.

Право вимоги арбітражного керуючого (керуючого санацією, ліквідатора) на додаткову грошову винагороду виникає з дня фактичного надходження до боржника стягнутих на його користь активів чи їхні частини, які на день порушення провадження у справі про банкрутство перебували або у третіх осіб, або з дня фактичного повного, або часткового погашення вимог конкурсних кредиторів пропорційно до їхнього обсягу.

Витрати арбітражного керуючого, обумовлені виконанням ним повноважень у справі про банкрутство, відшкодовуються в порядку, передбаченому Законом про банкрутство, крім витрат на страхування його відповідальності за заподіяння шкоди внаслідок неумисних дій або помилки під час виконання повноважень розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора, а також витрат, здійснення яких безпосередньо не пов'язане з виконанням ним повноважень у справі про банкрутство, і витрат, пов'язаних з виконанням таких повноважень у частині, у якій зазначені витрати, що перевищують регульовані державою ціни (тарифи) на відповідні товари, роботи, послуги чи ринкові ціни на день здійснення відповідних витрат або замовлення (придбання) товарів, робіт, послуг.

Сплата грошової винагороди та відшкодування витрат арбітражного керуючого у зв'язку з виконанням ним повноважень у справі про банкрутство здійснюються за рахунок наявних у боржника коштів, одержаних у результаті господарської діяльності боржника, або коштів, одержаних від продажу майна (майнових прав) боржника.

Кредитори можуть створювати фонд для авансування грошової винагороди та відшкодування витрат арбітражного керуючого. Формування фонду та порядок використання його коштів визначаються рішенням комітету кредиторів та затверджуються ухвалою господарського суду.

Господарський суд має право зменшити розмір оплати послуг арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), у разі, якщо середньомісячна заробітна плата керівника боржника є надмірно високою порівняно з мінімальним розміром заробітної плати.

3.4 Правовий статус інших учасників відносин неплатоспроможності та банкрутства

Відповідно до ст. 1 Закону про банкрутство *боржник* – юридична особа – суб'єкт підприємницької діяльності або фізична особа за зобов'язаннями, які виникли у фізичної особи у зв'язку зі здійсненням нею підприємницької діяльності, неспроможний виконати протягом трьох місяців свої грошові зобов'язання після настання встановленого строку їх виконання, які підтверджені судовим рішенням, що набрало законної сили, та постановою про відкриття виконавчого провадження.

Грошове зобов'язання – зобов'язання боржника сплатити кредиту певну грошову суму відповідно до цивільно-правового правочину (договору) та на інших підставах, передбачених законодавством України. До грошових зобов'язань належать також зобов'язання щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування; зобов'язання, що виникають унаслідок неможливості виконання зобов'язань за договорами зберігання, підряду, найму (оренди), ренти тощо та які мають бути виражені у грошових одиницях. До складу грошових зобов'язань боржника, зокрема зобов'язань щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, не включаються неустойка (штраф, пеня) та інші фінансові санкції, визначені на дату подання заяви до господарського суду, а також зобов'язання, які виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, зобов'язання з виплати авторської винагороди, зобов'язання перед засновниками (учасниками) боржника – юридичної особи, що виникли з такої участі. Склад і розмір грошових зобов'язань, зокрема розмір заборгованості за передані товари, виконані роботи та надані послуги, сума кредитів з урахуванням відсотків, які зобов'язаний сплатити боржник, визначаються на день подання до господарського суду заяви про порушення справи про банкрутство.

Кредитор – юридична або фізична особа, а також органи доходів і зборів та інші державні органи, які мають підтверджені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника; конкурсні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, які виникли до відкриття провадження (проваджень) у справі про банкрутство й виконання яких не забезпечено заставою майна боржника; поточні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, які виникли після відкриття провадження (проваджень) у справі про банкрутство; забезпечені кредитори – кредитори, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника (майнового поручителя).

Тема 4 Особливості банкрутства окремих суб'єктів господарювання

План

1. Особливості банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності, що мають суспільну, іншу цінність або особливий статус.
2. Особливості банкрутства державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків.
3. Особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств.
4. Особливості банкрутства фізичної особи-підприємця.

4.1 Особливості банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності, що мають суспільну, іншу цінність або особливий статус

Суб'єктами підприємницької діяльності з особливим статусом згідно з Законом про банкрутство є містоутворювальні та особливо небезпечні суб'єкти господарювання.

Містоутворювальним суб'єктом підприємницької діяльності визнається юридична особа, кількість працівників якої з урахуванням членів їхніх сімей становить не менше ніж половину чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, у якій розташована така юридична особа, а також

суб'єкти підприємницької діяльності, кількість працівників яких перевищує п'ять тисяч осіб.

Особливо небезпечними суб'єктами підприємницької діяльності визнаються суб'єкти підприємницької діяльності вугільної, гірничодобувної, атомної, хімічної, хіміко-металургійної, нафтопереробної, інших галузей, визначені відповідними рішеннями Кабінету Міністрів України, припинення діяльності яких потребує здійснення спеціальних заходів щодо запобігання заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу.

Під час розгляду справи про банкрутство суб'єкта підприємницької діяльності, що має суспільну або іншу цінність для Автономної Республіки Крим або територіальної громади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим або орган місцевого самоврядування може звернутися до господарського суду з клопотанням не застосовувати до такого суб'єкта передбачені Законом про банкрутство процедури та припинити провадження у справі про банкрутство.

До клопотання додається рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, рішення ради органу місцевого самоврядування, а також гарантії задоволення всіх вимог кредиторів за грошовими зобов'язаннями.

Продаж у справах про банкрутство суб'єкта підприємницької діяльності, що мають суспільну або іншу цінність для територіальної громади, містоутворювальних та особливо небезпечних суб'єктів підприємницької діяльності, здійснюється виключно у складі цілісного майнового комплексу.

4.2 Особливості банкрутства державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків

Статтею 96 Закону про банкрутство врегульовано особливості банкрутства державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, крім підприємств, що є об'єктами власності Автономної Республіки Крим та комунальної власності.

Запобігання банкрутству таких підприємств може здійснюватися шляхом застосування поруки в порядку, передбаченому статтею 85 Закону, а обов'язковою умовою провадження у справах про їхнє банкрутство є визначення початкової вартості майна та майнових прав цих підприємств відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні».

Орган, уповноважений управляти державним майном, залучається до участі у відповідній справі, бере участь у зборах і комітеті кредиторів із правом дорадчого голосу та за його участю господарським судом призначається керуючий санацією, ліквідатор банкрута.

Порушення провадження у справі про банкрутство за заявою боржника та відкриття процедури санації його керівником не є підставою для припинення повноважень органу, уповноваженого управляти майном боржника, щодо управління відповідним об'єктом державної власності.

Припинення, продовження повноважень та відсторонення від виконання обов'язків керуючих санацією, ліквідаторів державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, здійснюються господарським судом за наявності підстав. Не застосовуються до юридичних осіб – підприємств, що є об'єктами власності Автономної Республіки Крим та комунальної власності.

Плани санації, мирові угоди та переліки ліквідаційних мас та зміни й доповнення до них у справах про банкрутство державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, підлягають погодженню з органом, уповноваженим управляти державним майном. У разі відсутності такого погодження план санації та мирового угода затвердженню господарським судом не підлягають, а включене до переліку ліквідаційної маси майно банкрута не може бути реалізованим.

Копії судових рішень у провадженнях у справах про банкрутство державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків або на балансі яких перебувають

об'єкти державної власності, що в процесі приватизації (корпоратизації) не увійшли до статутних капіталів цих підприємств, крім інших учасників, надсилаються органу, уповноваженому управляти державним майном.

4.3 Особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств

Під *сільськогосподарськими* підприємствами розуміються юридичні особи, головним видом діяльності яких є вирощування (виробництво, виробництво та переробка) сільськогосподарської продукції, виручка від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) ними сільськогосподарської продукції становить не менше 50 відсотків загальної суми виручки.

Особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств, передбачені Законом про банкрутство, застосовуються також до рибних господарств, риболовецьких колгоспів, виручка від реалізації вирощеної (виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції та виловлених водних біологічних ресурсів становить не менше 50 відсотків загальної суми виручки.

У разі продажу об'єктів нерухомості, які використовуються для цілей сільськогосподарського виробництва та є власністю сільськогосподарського підприємства, що визнано банкрутом, за інших рівних умов переважне право на придбання зазначених об'єктів належить сільськогосподарським підприємствам і фермерським господарствам, розташованим у певній місцевості.

Для забезпечення переважного права придбання майна боржника арбітражний керуючий надсилає повідомлення про продаж підприємства боржника, майна боржника особам, які займаються виробництвом або виробництвом і переробкою сільськогосподарської продукції та володіють земельною ділянкою, безпосередньо прилеглою до земельної ділянки боржника, а також опубліковує в друкованому органі за місцем перебування боржника інформацію про продаж підприємства боржника, його майна із

зазначенням початкової ціни продажу підприємства боржника, його майна, що виставляються на торги.

У разі ліквідації сільськогосподарського підприємства у зв'язку з визнанням його банкрутом рішення щодо земельних ділянок, які є власністю такого підприємства, надані йому в постійне чи тимчасове користування, зокрема на умовах оренди, приймається відповідно до Земельного кодексу України.

4.4 Особливості банкрутства фізичної особи-підприємця

Підставою для визнання *фізичної особи* банкрутом за боргами, які виникли у неї у зв'язку зі здійсненням підприємницької діяльності, є її нездатність задовольнити вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями та/або виконати обов'язок зі сплати обов'язкових платежів.

Заява про порушення справи про банкрутство фізичної особи може бути подана в господарський суд фізичною особою, яка є боржником, або її кредиторами. Заяву про порушення справи про банкрутство фізичної особи можуть подати кредитори, за винятком кредиторів, вимоги яких обумовлені зобов'язаннями, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, кредиторів, які мають вимоги щодо стягнення аліментів, а також інші вимоги особистого значення.

Кредитори, вимоги яких обумовлені зобов'язаннями, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, кредитори, які мають вимоги щодо стягнення аліментів, а також інші вимоги за зобов'язаннями, нерозривно пов'язаними з особою кредитора, мають право заявити свої вимоги під час провадження у справі про банкрутство.

До заяви фізичної особи про порушення справи про банкрутство може бути доданий план погашення його боргів, копії якого надсилаються кредиторам та іншим учасникам провадження у справі про банкрутство.

Якщо відсутні заперечення кредиторів, господарський суд може затвердити план погашення боргів, що є підставою для зупинення провадження у справі про банкрутство на строк не більше трьох місяців.

План погашення боргів повинен включати:

- строк його виконання;
- розмір суми, яка щомісяця залишається боржнику – фізичній особі та членам його сім'ї для споживання;
- розмір суми, яка буде щомісяця надаватися для погашення вимог кредиторів.

Тема 5 Порядок розгляду справи про банкрутство

План

1. Порядок порушення справи про банкрутство.
2. Підготовче засідання господарського суду у справі про банкрутство.
3. Попереднє засідання господарського суду у справі про банкрутство.
4. Забезпечення вимог кредиторів і мораторій на задоволення вимог кредиторів.
5. Порядок складення та затвердження реєстру вимог кредиторів. Порядок проведення зборів кредиторів. Повноваження комітету кредиторів.
6. Припинення провадження у справі про банкрутство.

5.1 Порядок порушення справи про банкрутство

Справи про банкрутство підвідомчі господарським судам і розглядаються ними за місцем знаходження боржника – юридичної особи або місцем проживання боржника – фізичної особи.

Право на звернення до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство мають боржник, кредитор.

Справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника сукупно становлять не менше *трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати*, які не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку.

Безспірні вимоги кредиторів – грошові вимоги кредиторів, підтверджені судовим рішенням, що набрало законної сили, і постановою про відкриття виконавчого провадження, згідно з яким відповідно до законодавства здійснюється списання коштів з рахунків боржника. До складу цих вимог, зокрема щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), не включаються неустойка (штраф, пеня) та інші фінансові санкції.

Заява про порушення провадження у справі про банкрутство подається боржником або кредитором у письмовій формі та повинна містити:

- найменування господарського суду, до якого подається заява;
- ім'я або найменування боржника, його місцем перебування або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи та реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності);
- ім'я або найменування кредитора, його місцем перебування або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи та реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності);
- виклад обставин, що є підставою для звернення до суду;
- перелік документів, що додаються до заяви.

До заяви про порушення справи про банкрутство додаються:

- докази сплати судового збору, крім випадків, коли згідно із законом він не підлягає сплаті;
- довіреність чи інший документ, що засвідчує повноваження представника, якщо заяву підписано представником;
- докази того, що сума безспірних вимог кредитора (кредиторів) сукупно становить не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати, якщо інше не передбачено Законом про банкрутство;

– рішення суду про задоволення вимог кредитора, що набрало законної сили;

– відповідна постанова державного виконавця або приватного виконавця про відкриття виконавчого провадження з виконання вимог кредитора;

– докази того, що сума вимог кредитора (кредиторів) не забезпечена повністю заставою майна боржника (за наявності застави).

До заяви боржника додаються також:

– установчі документи боржника – юридичної особи;

– бухгалтерський баланс боржника на останню звітну дату;

– перелік кредиторів боржника, вимоги яких визнаються боржником, із зазначенням загальної суми грошових вимог усіх кредиторів, а також щодо кожного кредитора – його імені або найменування, його місце перебування або місця проживання, ідентифікаційного коду юридичної особи або реєстраційного номера облікової картки платника податків (за наявності), суми грошових вимог (загальної суми заборгованості, заборгованості за головним зобов'язанням та суми неустойки (штрафу, пені) окремо), підстав виникнення зобов'язань, а також строку їх виконання згідно із законом або договором;

– перелік майна боржника із зазначенням його балансової вартості та місця розташування, а також загальна балансова вартість майна;

– перелік майна, що перебуває у заставі або є обтяженим у інший спосіб, його місце розташування, вартість, а також інформація про кредиторів, на користь яких вчинено обтяження майна боржника, їхнє ім'я або найменування, місце перебування або місце проживання, ідентифікаційні коди юридичних осіб або реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності), суми їхніх грошових вимог, підстави виникнення зобов'язань, а також строки їх виконання згідно із законом або договором;

– довідка органів приватизації (органів, уповноважених управляти об'єктами державної власності) стосовно наявності або відсутності на балансі підприємства, щодо якого порушено справу про банкрутство, державного

майна, що в процесі приватизації (корпоратизації) не увійшло до його статутного капіталу;

- перелік осіб, що мають невиконані зобов'язання перед боржником, із зазначенням вартості таких зобов'язань, терміну виконання та підстав виникнення;

- відомості про всі рахунки боржника, відкриті в банках та інших фінансово-кредитних установах, їхні реквізити;

- відомості про всі рахунки, на яких обліковуються цінні папери, що належать боржнику, їхні реквізити;

- протокол загальних зборів (конференції) працівників боржника, відповідне рішення первинної профспілкової організації боржника (за наявності кількох первинних організацій – їхнє спільне рішення), на яких обраний представник працівників боржника для участі у справі про банкрутство, якщо такі збори (конференція) відбулися до подачі заяви боржника до господарського суду;

- копія спеціального дозволу на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, а в разі закінчення терміну дії такого дозволу – довідка про наявність у боржника матеріальних носіїв секретної інформації (технічної документації, виробів, їхніх дослідних зразків тощо);

- рішення власника майна (органу, уповноваженого управляти майном) боржника про звернення до господарського суду із заявою про порушення провадження у справі про банкрутство;

- інші документи, які підтверджують неплатоспроможність боржника.

Боржник подає заяву до господарського суду за наявності майна, достатнього для покриття судових витрат.

Боржник зобов'язаний звернутися до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство у разі виникнення таких обставин:

- задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами (загроза неплатоспроможності);

– під час ліквідації боржника не у зв'язку з процедурою банкрутства встановлено неможливість боржника задовольнити вимоги кредиторів у повному обсязі.

У разі, якщо справа про банкрутство порушується за заявою боржника, боржник зобов'язаний одночасно подати план санації.

Заява кредитора, крім відомостей, передбачених частиною першою статті 11 Закону про банкрутство (найменування господарського суду, до якого подається заява; ім'я або найменування боржника, його місце перебування або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи та реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності); ім'я або найменування кредитора, його місцеперебування або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи та реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності); виклад обставин, що є підставою для звернення до суду; перелік документів, що додаються до заяви) повинна містити відомості про розмір вимог кредитора до боржника із зазначенням окремо розміру неустойки (штрафу, пені), яка підлягає сплаті.

До заяви кредитора додаються також:

– копія виконавчого документа;

– докази надсилання боржнику копії заяви та доданих до неї документів;

до заяви кредитора – органу доходів і зборів чи інших органів, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, додаються докази вжиття заходів до отримання відповідної заборгованості у встановленому законодавством порядку.

Заява кредитора може ґрунтуватися на об'єднаній заборгованості боржника за сукупністю його різних зобов'язань перед цим кредитором.

Кредитори мають право об'єднати свої вимоги до боржника та звернутися до суду з однією спільною заявою. Така заява підписується всіма кредиторами, які об'єднали свої вимоги до боржника.

За подання заяви про порушення справи про банкрутство справляється судовий збір у порядку, передбаченому законом.

5.2 Підготовче засідання господарського суду у справі про банкрутство

У разі відсутності підстав для відмови у прийнятті або для повернення заяви про порушення справи про банкрутство господарський суд приймає заяву до розгляду, про що не пізніше п'яти днів з дня її надходження виносить ухвалу, у якій зазначаються:

- дата проведення підготовчого засідання суду;
- прізвище, ім'я та по батькові арбітражного керуючого, визначеного автоматизованою системою з-поміж осіб, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України.

Підготовче засідання суду проводиться не пізніше чотирнадцятого дня з дня винесення ухвали про прийняття заяви про порушення справи про банкрутство, а за наявності поважних причин (здійснення сплати грошових зобов'язань кредиторам тощо) – не пізніше тридцятого дня.

У підготовчому засіданні господарський суд розглядає подані документи, заслуховує пояснення сторін, оцінює обґрунтованість заперечень боржника, а також вирішує інші питання, пов'язані з розглядом справи.

Якщо справа порушується за заявою кредитора, господарський суд перевіряє обґрунтованість його вимог, їхню безспірність, вжиття заходів щодо примусового стягнення за цими вимогами в порядку виконавчого провадження. У разі звернення до господарського суду боржника із заявою про порушення справи про банкрутство у підготовчому засіданні з'ясовуються ознаки неплатоспроможності боржника або її загрози.

У разі, якщо до господарського суду до дня підготовчого засідання надійшло кілька заяв і провадження справи про банкрутство порушено за однією з них, інші ухвалою господарського суду приєднуються до матеріалів справи й розглядаються одночасно.

У разі визнання вимог заявника необґрунтованими господарський суд оцінює обґрунтованість вимог інших заяв кредиторів, приєднаних до матеріалів справи, і вирішує питання про порушення провадження у справі про банкрутство у порядку, передбаченому цією статтею.

За наслідками розгляду заяви про порушення справи про банкрутство та відзиву боржника господарський суд виносить ухвалу про таке:

- порушення провадження у справі про банкрутство;
- відмову у порушенні провадження у справі про банкрутство.

В ухвалі про порушення провадження у справі про банкрутство зазначається про таке:

- порушення провадження у справі про банкрутство;
- визнання вимог кредитора та їхній розмір;
- уведення мораторію на задоволення вимог кредиторів;
- уведення процедури розпорядження майном;
- призначення розпорядника майна, встановлення розміру оплати його послуг та джерела її сплати;
- ужиття заходів щодо забезпечення вимог кредиторів шляхом заборони боржнику та власнику майна (органу, уповноваженому управляти майном) боржника приймати рішення щодо ліквідації, реорганізації боржника, а також відчужувати основні засоби та предмети застави;
- строк подання розпорядником майна до господарського суду відомостей про результати розгляду вимог кредиторів, який не може перевищувати місяця та двадцяти днів після дати проведення підготовчого засідання суду;
- дату складення розпорядником майна реєстру вимог кредиторів та подання його на затвердження до господарського суду, яка не може бути пізніше місяця та двадцяти днів після дати проведення підготовчого засідання суду;

– дату попереднього засідання суду, яке має відбутися не пізніше двох місяців та десяти днів, а в разі великої кількості кредиторів – не пізніше трьох місяців після дати проведення підготовчого засідання суду;

– строк проведення розпорядником майна інвентаризації майна боржника, який не може перевищувати двох місяців, а в разі значного обсягу майна – трьох місяців після дати проведення підготовчого засідання суду.

Ухвала про порушення провадження у справі про банкрутство набирає законної сили з моменту її винесення.

Процедура розпорядження майном уводиться господарським судом на строк, визначений частиною другою статті 22 Закону про банкрутство, одночасно з винесенням ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство.

З моменту порушення провадження у справі про банкрутство:

– висунення конкурсними та забезпеченими кредиторами вимог до боржника та їх задоволення може відбуватися лише у порядку, передбаченому Законом про банкрутство, та в межах провадження у справі про банкрутство;

– висунення поточними кредиторами вимог до боржника та їх задоволення може відбуватися у випадку та порядку, передбачених Законом про банкрутство;

– арешт майна боржника чи інші обмеження боржника щодо розпорядження належним йому майном можуть бути застосовані винятково господарським судом у межах провадження у справі про банкрутство;

– корпоративні права засновників (учасників, акціонерів) боржника реалізуються з урахуванням обмежень, встановлених Законом про банкрутство;

– задоволення вимог засновника (учасника) боржника – юридичної особи про виділення частки в майні боржника у зв'язку з виходом зі складу його учасників забороняється;

– рішення про реорганізацію або ліквідацію юридичної особи – боржника приймається в порядку, визначеному Законом про банкрутство.

5.3 Попереднє засідання господарського суду у справі про банкрутство

Попереднє засідання господарського суду проводиться не пізніше двох місяців та десяти днів, а у разі великої кількості кредиторів – не пізніше трьох місяців після проведення підготовчого засідання суду. Про попереднє засідання суду повідомляються сторони, а також інші учасники провадження у справі про банкрутство. Обов'язок щодо такого повідомлення суд може покласти на розпорядника майна або боржника.

У попередньому засіданні господарський суд розглядає всі вимоги кредиторів, зокрема щодо яких були заперечення боржника та які не були внесені розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів, а також ті, що визнані боржником та внесені розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів, і вирішує питання про його затвердження.

За результатами розгляду вимог кредиторів господарський суд виносить ухвалу, у якій зазначаються:

- розмір та перелік усіх визнаних судом вимог кредиторів, які вносяться розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів;
- розмір та перелік не визнаних судом вимог кредиторів;
- дата проведення зборів кредиторів та комітету кредиторів;
- дата підсумкового засідання суду, на якому буде винесено ухвалу про санацію боржника чи постанову про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, чи ухвалу про припинення провадження у справі про банкрутство або ухвалу про продовження строку процедури розпорядження майном та відкладення підсумкового засідання суду, яке має відбутися у строки, встановлені частиною другою статті 22 Закону про банкрутство.

5.4 Забезпечення вимог кредиторів і мораторій на задоволення вимог кредиторів

Господарський суд має право за клопотанням сторін або учасників справи про банкрутство чи за своєю ініціативою вжити заходів до забезпечення вимог кредиторів.

Господарський суд за клопотанням розпорядника майна, кредиторів або з власної ініціативи може заборонити боржнику укладати без згоди арбітражного керуючого (розпорядника майна) правочини (договори), а також зобов'язати боржника передати цінні папери, майно, інші цінності на зберігання третім особам, вчинити чи утриматися від вчинення певних дій або вжити інших заходів для збереження майна боржника (зокрема шляхом позбавлення боржника права розпорядження його нерухомим майном без згоди розпорядника майна або суду, який розглядає справу про банкрутство; накладення арешту на конкретне рухоме майно боржника), про що виноситься ухвала.

У процедурі розпорядження майном за клопотанням розпорядника майна, сторін або інших учасників справи про банкрутство, що містить підтверджені відомості про перешкоджання керівником боржника виконанню повноважень розпорядника майна, а також про вчинення керівником боржника дій, що порушують права та законні інтереси боржника або кредиторів, господарський суд має право відсторонити керівника боржника від посади та покласти виконання його обов'язків на розпорядника майна. Про усунення керівника боржника від посади господарський суд виносить ухвалу.

Заходи щодо забезпечення вимог кредиторів діють відповідно до дня введення процедури санації та призначення керуючого санацією або до прийняття постанови про визнання боржника банкрутом, відкриття ліквідаційної процедури й призначення ліквідатора, або до припинення провадження у справі.

Мораторій на задоволення вимог кредиторів – зупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), термін виконання яких настав до дня введення мораторію, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань та зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), застосованих до дня введення мораторію.

Мораторій на задоволення вимог кредиторів вводиться одночасно з порушенням провадження у справі про банкрутство, про що зазначається в ухвалі господарського суду. Ухвала є підставою для зупинення виконавчого провадження. Про запровадження мораторію розпорядник майна повідомляє відповідному органу або особі, яка здійснює примусове виконання судових рішень, рішень інших органів за місцезнаходженням (місцем проживання) боржника та знаходженням його майна.

Протягом дії мораторію на задоволення вимог кредиторів:

- забороняється стягнення на підставі виконавчих та інших документів, що містять майнові вимоги, зокрема на предмет застави, за якими стягнення здійснюється в судовому або в позасудовому порядку відповідно до законодавства, крім випадків перебування виконавчого провадження на стадії розподілу стягнутих із боржника грошових сум (зокрема одержаних від продажу майна боржника), перебування майна на стадії продажу з моменту оприлюднення інформації про продаж, а також у разі звернення стягнення на заставлене майно та виконання рішень у немайнових спорах;

- забороняється виконання вимог, на які поширюється мораторій;

- не нараховується неустойка (штраф, пеня), не застосовуються інші фінансові санкції за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань із задоволення всіх вимог, на які поширюється мораторій;

- зупиняється перебіг позовної давності на період дії мораторію;

- не застосовується індекс інфляції за весь час прострочення виконання грошового зобов'язання, три відсотки річних від простроченої суми тощо.

Дія мораторію на задоволення вимог кредиторів не поширюється на вимоги поточних кредиторів; на виплату заробітної плати та нарахованих на ці суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування; відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю та життю громадян; на виплату авторської винагороди, аліментів, а також на вимоги за виконавчими документами немайнового характеру, що зобов'язують боржника вчинити певні дії чи утриматися від їх вчинення.

Дія мораторію припиняється з дня припинення провадження у справі про банкрутство.

5.5 Порядок складання та затвердження реєстру вимог кредиторів.

Порядок проведення зборів кредиторів. Повноваження комітету кредиторів

Конкурсні кредитори за вимогами, які виникли до дня порушення провадження у справі про банкрутство, зобов'язані подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують, протягом тридцяти днів від дня офіційного оприлюднення оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство.

Відлік строку на заявлення грошових вимог кредиторів до боржника починається з дня офіційного оприлюднення оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство.

Зазначений строк є граничним і поновленню не підлягає.

Склад і розмір грошових вимог кредиторів визначаються в національній валюті України. Якщо зобов'язання боржника визначені в іноземній валюті, то склад і розмір грошових вимог кредиторів визначаються в національній валюті за курсом, установленим Національним банком України на дату подання кредитором заяви з грошовими вимогами до боржника.

Майнові вимоги кредиторів до боржника мають бути виражені в грошових одиницях і заявлені до господарського суду в порядку, установленому цією статтею.

Заяви з вимогами конкурсних кредиторів або забезпечених кредиторів, зокрема щодо яких є заперечення боржника чи інших кредиторів, розглядаються господарським судом у попередньому засіданні суду.

За наслідками розгляду зазначених заяв господарський суд ухвалою визнає чи відхиляє (повністю або частково) вимоги таких кредиторів.

Вимоги конкурсних кредиторів, визнані боржником або господарським судом, вносяться розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів.

Поточні кредитори з вимогами до боржника, які виникли після порушення провадження у справі про банкрутство, можуть висунути такі вимоги після прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури. До визнання боржника банкрутом спори боржника з кредиторами, які мають поточні вимоги до боржника, вирішуються шляхом їх розгляду у позовному провадженні господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство.

Збори кредиторів та комітет кредиторів

Протягом десяти днів після винесення ухвали за результатами попереднього засідання господарського суду розпорядник майна письмово повідомляє кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів, уповноважену особу працівників боржника та уповноважену особу засновників (учасників, акціонерів) боржника про місце й час проведення зборів кредиторів та організовує їх проведення.

Учасниками зборів кредиторів боржника з правом вирішального голосу є конкурсні кредитори, визнані господарським судом та внесені до реєстру вимог кредиторів.

У зборах кредиторів боржника можуть брати участь із правом дорадчого голосу:

- кредитори, вимоги яких увійшли до реєстру вимог кредиторів окремо;
- представник працівників боржника;
- уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника;
- представник органу, уповноваженого управляти державним майном;
- арбітражний керуючий.

Перші збори кредиторів вважаються повноважними, якщо на них присутні кредитори, що мають не менше ніж дві треті голосів. Наступні збори вважаються повноважними у разі присутності на них кредиторів, що мають більше половини голосів.

Збори кредиторів у провадженні у справі про банкрутство скликаються арбітражним керуючим за його ініціативою, за ініціативою комітету кредиторів чи інших кредиторів, сума вимог яких становить не менше ніж третину всіх вимог, внесених до реєстру вимог кредиторів, або за ініціативою однієї третини кількості голосів кредиторів.

Збори кредиторів на вимогу комітету кредиторів або окремих кредиторів скликаються арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) та проводяться протягом двох тижнів з дня надходження письмової вимоги про їх скликання.

Збори кредиторів проводяться за місцем перебування боржника.

Конкурсні кредитори мають на зборах кредиторів кількість голосів, пропорційну сумі вимог кредиторів, включених до реєстру вимог кредиторів, та кратну одній тисячі гривень.

До компетенції зборів кредиторів належить прийняття рішення про таке:

- визначення кількісного складу та обрання членів комітету кредиторів;
- дострокове припинення повноважень комітету кредиторів або окремих його членів;
- схвалення плану санації боржника в процедурі розпорядження майном;
- інші питання, передбачені Законом про банкрутство.

На час дії процедур банкрутства збори кредиторів обирають комітет кредиторів у складі не більше ніж сім осіб.

Вибори комітету кредиторів проводяться відкритим голосуванням більшістю голосів присутніх на зборах кредиторів, визначених відповідно до частини четвертої цієї статті.

Кредитор, що має двадцять п'ять і більше відсотків голосів, автоматично включається до складу комітету кредиторів.

Під час проведення процедур банкрутства інтереси всіх кредиторів представляє комітет кредиторів, утворений відповідно до Закону про банкрутство.

Протокольне рішення зборів кредиторів про утворення та склад комітету кредиторів подається до господарського суду.

До компетенції комітету кредиторів належить прийняття рішення про таке:

- обрання голови комітету;
- скликання зборів кредиторів;
- звернення до господарського суду з клопотанням про відкриття процедури санації, визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури у випадках, передбачених цим Законом;
- звернення до господарського суду з вимогою про визнання правочинів (договорів) боржника недійсними на будь-якій стадії процедури банкрутства;
- звернення до господарського суду з клопотанням про призначення арбітражного керуючого (керуючого санацією, ліквідатора), припинення повноважень арбітражного керуючого (керуючого санацією, ліквідатора) та про призначення іншого арбітражного керуючого (керуючого санацією, ліквідатора);
- підготовку та укладення мирової угоди;
- схвалення плану санації боржника, змін та доповнень до нього;
- визначення складу майна в разі продажу частини майна у процедурі санації боржника або ліквідації банкрута;
- внесення пропозицій господарському суду щодо продовження або скорочення строку процедур розпорядження майном боржника чи санації боржника;
- інші питання, передбачені Законом про банкрутство.

У роботі комітету мають право брати участь із правом дорадчого голосу арбітражний керуючий, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, забезпечений кредитор та в разі необхідності представник органу, уповноваженого управляти державним майном, і представник органу місцевого самоврядування.

Рішення зборів (комітету) кредиторів вважається прийнятим більшістю голосів кредиторів, якщо за нього проголосували присутні на зборах (комітеті) кредитори, кількість голосів яких визначається відповідно до частини четвертої статті 26 Закону про банкрутство.

Проведення зборів кредиторів у зв'язку зі зміною реєстру вимог кредиторів або обрання (переобрання) комітету кредиторів у зміненому чи новому складі не можуть бути самостійною підставою для зміни або перегляду попередньо прийнятих зборами або комітетом кредиторів рішень.

Засідання комітету кредиторів із питання введення наступної судової процедури, крім першого, повинно відбутися не пізніше п'яти днів до судового засідання.

5.6 Припинення провадження у справі про банкрутство

Господарський суд закриває провадження у справі про банкрутство, якщо:

- боржник – юридична особа не внесена до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;
- юридичну особу, яка є боржником, припинено в установленому законодавством порядку, про що є відповідний запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;
- у провадженні господарського суду є справа про банкрутство того самого боржника;
- затверджений звіт керуючого санацією боржника в порядку, передбаченому Законом про банкрутство;
- затверджена мирова угода в порядку, передбаченому Законом про банкрутство;
- затверджений звіт ліквідатора в порядку, передбаченому Законом про банкрутство;
- боржник виконав усі зобов'язання перед кредиторами;

- до боржника після офіційного оприлюднення оголошення про порушення провадження у справі про його банкрутство не висунуто вимог;
- справа не підлягає розгляду в господарських судах України;
- господарським судом не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника;
- в інших випадках, передбачених Законом про банкрутство.

Провадження у справі про банкрутство може бути припинено у випадках, передбачених пунктами 1, 2, 5, 9 і 10 частини першої статті 83 Закону про банкрутство, на всіх стадіях провадження у справі про банкрутство (до та після визнання боржника банкрутом); у випадках, передбачених пунктами 3, 4, 7, 8 і 11 частини першої цієї статті – лише до визнання боржника банкрутом, а у випадку, передбаченому пунктом 6 частини першої цієї статті, – лише після визнання боржника банкрутом.

Про припинення провадження у справі про банкрутство виноситься ухвала.

У випадках, передбачених пунктами 4 – 7 частини першої статті 83 Закону про банкрутство, господарський суд в ухвалі про припинення провадження у справі зазначає, що вимоги конкурсних кредиторів, які не були заявлені в установлений Законом про банкрутство строк або відхилені господарським судом, вважаються погашеними, а виконавчі документи за відповідними вимогами визнаються такими, що не підлягають виконанню.

Тема 6 Розпорядження майном і санація

План

1. Загальна характеристика процедури розпорядження майном.
2. Загальна характеристика процедури санації.
3. План санації боржника: зміст, строк розробки, порядок погодження та затвердження.
4. Звіт керуючого санацією.

6.1 Загальна характеристика процедури розпорядження майном

Право неспроможності та право банкрутства забезпечують ефективність господарських правовідносин в економічних відносинах, оскільки господарська діяльність – це діяльність у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення продукції (товарів), виконання робіт, надання послуг, їх (продукції, товарів) розподілу та обміну ними, організацію процесу вказаного виробництва, розподілу, обміну, заснована на використанні майна її учасників і спрямована на задоволення їхніх потреб та інтересів, а також потреб та інтересів суспільства загалом. Узагалі в господарському правовому порядку діяльність суб'єкта підприємницької діяльності підпорядковується суспільним інтересам. Під час дії процедур неплатоспроможності, окрім загального суспільного інтересу, боржник має враховувати безпосередні інтереси спільноти більш вузького кола – кредиторів та їхнього органу (комітету кредиторів), арбітражного керуючого тощо.

Під *розпорядженням майном* розуміється система заходів щодо нагляду та контролю за управлінням і розпорядженням майном боржника з метою забезпечення збереження, ефективного використання майнових активів боржника, проведення аналізу його фінансового становища, а також визначення наступної оптимальної процедури (санації, мирової угоди чи ліквідації) для задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів.

Розпорядник майна – фізична особа, яка відповідно до судового рішення господарського суду забезпечує здійснення процедури розпорядження майном. Про призначення розпорядника майна виноситься відповідна ухвала.

Процедура розпорядження майном боржника вводиться строком на 115 календарних днів і може бути продовжена господарським судом за вмотивованим клопотанням розпорядника майна, комітету кредиторів або боржника не більше ніж на два місяці.

Розпорядник майна зобов'язаний:

– розглядати заяви кредиторів про грошові вимоги до боржника, які надійшли в установленому цим Законом порядку;

- вести реєстр вимог кредиторів;
- повідомляти кредиторів про результати розгляду їхніх вимог;
- вживати заходів для захисту майна боржника;
- аналізувати фінансово-господарську діяльність, інвестиційне становище боржника та його становище на ринках;
- виявляти (за наявності) ознаки фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства;
- скликати збори кредиторів та організовувати їх проведення;
- надавати державному реєстратору в електронній формі через портал електронних сервісів юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань відомості, необхідні для ведення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, у порядку, встановленому державним органом із питань банкрутства;
- надавати господарському суду та комітету кредиторів звіт про свою діяльність, відомості про фінансове становище боржника, пропозиції щодо можливості відновлення платоспроможності боржника;
- не пізніше двох місяців від дня відкриття провадження (проваджень) у справі про банкрутство разом із боржником організувати та забезпечити проведення інвентаризації майна боржника та визначити його вартість;
- брати участь у розробці плану санації та за можливості проведення санації боржника розробити разом із боржником не пізніше двох місяців від дня відкриття провадження (проваджень) у справі про банкрутство план санації боржника та подати його на розгляд комітету кредиторів;
- виконувати інші повноваження, що передбачені Законом про банкрутство.

Розпорядник майна відповідає за невиконання або неналежне виконання своїх повноважень відповідно до законодавства України.

Повноваження розпорядника майна припиняються з дня закриття провадження у справі про банкрутство, а також у разі затвердження господарським судом мирової угоди, призначення керуючого санацією або ліквідатора.

Після призначення розпорядника майна й до припинення процедури розпорядження майном органи управління боржника не мають права без згоди розпорядника майна приймати рішення про таке:

- реорганізацію (злиття, приєднання, поділ, виділення, перетворення) і ліквідацію боржника;
- створення юридичних осіб або про участь в інших юридичних особах;
- створення філій та представництв;
- виплату дивідендів;
- проведення боржником емісії цінних паперів;
- вихід зі складу учасників боржника юридичної особи, придбання в акціонерів раніше випущених акцій боржника.

Рішення про участь боржника в об'єднаннях, асоціаціях, спілках, холдингових компаніях, промислово-фінансових групах чи інших об'єднаннях юридичних осіб приймається органами управління боржника за згодою розпорядника майна.

Господарський суд за заявою розпорядника майна скасовує арешти з майна боржника чи інші обмеження щодо розпорядження його майном у разі, якщо такі арешти чи обмеження перешкоджають господарській діяльності боржника та відновленню його платоспроможності.

Керівник або орган управління боржника винятково за погодженням із розпорядником майна вчиняють правочини (укладають договори) щодо такого:

- відчуження або обтяження нерухомого майна боржника, зокрема його передачі в оренду, заставу, внесення зазначеного майна до статутного капіталу іншого підприємства або господарського товариства, розпорядження нерухомим майном боржника у будь-який інший спосіб;

– одержання та видачі позик (кредитів), надання поруки, гарантій, уступки вимоги, переведення боргу, а також передачі в довірче управління майна боржника;

– розпорядження у будь-який спосіб іншим майном боржника, балансова вартість якого становить понад один відсоток балансової вартості активів боржника, та укладання інших значних правочинів (договорів).

Розпорядник майна має право на подання до господарського суду позову щодо визнання недійсними правочинів (договорів), укладених боржником з порушенням порядку, встановленого Законом про банкрутство, а також позовів щодо визнання недійсними актів, прийнятих у процедурі розпорядження майном стосовно зміни організаційно-правової форми боржника.

Розпорядник майна не має права втручатися в оперативно-господарську діяльність боржника.

Призначення розпорядника майна не є підставою для припинення повноважень керівника чи органу управління боржника.

Повноваження керівника боржника та виконавчих органів його управління, покладені на них відповідно до законодавства чи установчих документів, можуть бути припинені в разі, якщо ними не вживаються заходи щодо забезпечення збереження майна боржника, створюються перешкоди діям розпорядника майна чи допускаються інші порушення законодавства.

У разі виявлення зазначених обставин за клопотанням кредиторів або інших учасників справи про банкрутство ухвалою господарського суду повноваження керівника та виконавчих органів управління боржника припиняються, а виконання відповідних обов'язків тимчасово покладається на розпорядника майна до призначення в порядку, визначеному законодавством та установчими документами, нового керівника боржника та виконавчих органів управління боржника.

З дня винесення господарським судом ухвали про припинення повноважень керівника боржника або органів управління боржника керівник, повноваження якого припинені ухвалою господарського суду, зобов'язаний

протягом трьох днів передати розпоряднику майна, а розпорядник майна прийняти бухгалтерську та іншу документацію боржника, його печатки та штампи, матеріальні й інші цінності.

6.2 Загальна характеристика процедури санації

Господарський суд за клопотанням комітету кредиторів виносить ухвалу про введення процедури санації строком на шість місяців.

За вмотивованим клопотанням керівника санації чи комітету кредиторів цей строк може бути продовжено господарським судом, але не більше ніж на дванадцять місяців.

Під *санацією* розуміється система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів і активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Керуючий санацією боржника призначається господарським судом із-поміж арбітражних керуючих. *Керуючий санацією* – фізична особа, яка відповідно до рішення господарського суду організовує здійснення процедури санації боржника.

Ухвала господарського суду про введення процедури санації та призначення керуючого санацією набирає чинності з дня її винесення.

З моменту винесення ухвали про введення процедури санації:

- керівник боржника звільняється з посади у порядку, визначеному законодавством;
- управління боржником переходить до керуючого санацією;
- зупиняються повноваження органів управління боржника – юридичної особи щодо управління та розпорядження майном боржника, повноваження органів управління передаються керуючому санацією, за винятком повноважень, передбачених планом санації.

Органи управління боржника протягом трьох днів із дня прийняття рішення про введення процедури санації та призначення керуючого санацією зобов'язані здійснити передачу керуючому санацією бухгалтерської та іншої документації боржника, його печаток, штампів, матеріальних та інших цінностей.

Арешт на майно боржника та інші обмеження дій боржника щодо розпорядження його майном можуть бути накладені лише в межах процедури санації у разі, якщо вони не перешкоджають виконанню плану санації та не суперечать інтересам конкурсних кредиторів. Не допускається арешт грошових коштів, що перебувають на банківських рахунках умовного зберігання (ескроу), відкритих боржником у встановленому законодавством порядку.

Господарський суд за заявою керуючого санацією знімає арешт із майна боржника чи інші обмеження щодо розпорядження його майном у разі, якщо такі арешти чи обмеження перешкоджають виконанню плану санації, господарській діяльності боржника та відновленню його платоспроможності.

Офіційне оприлюднення повідомлення про введення процедури санації здійснюється на офіційному веб-сайті Вищого господарського суду України в мережі Інтернет.

Таке повідомлення містить характеристики та тип виробництва боржника, суми кредиторської заборгованості, строк подачі заявок інвесторами, який не може перевищувати двох місяців, тощо.

Керуючий санацією має право:

- звертатися до господарського суду в передбачених Законом про банкрутство та Господарським процесуальним кодексом України випадках;
- розпоряджатися майном боржника відповідно до плану санації та з урахуванням обмежень, передбачених законодавством;
- укладати від імені боржника мирову угоду, цивільно-правові, трудові та інші правочини (договори);
- подавати заяви про визнання правочинів (договорів), укладених боржником, недійсними.

Керуючий санацією зобов'язаний:

- прийняти до господарського відання майно боржника та організувати проведення його інвентаризації;
- відкрити спеціальний рахунок для проведення санації та розрахунків із кредиторами;
- розробити та подати до суду у випадках, передбачених цим Законом, план санації, погоджений із комітетом кредиторів;
- забезпечити ведення боржником бухгалтерського та статистичного звіту та фінансової звітності;
- здійснювати заходи щодо стягнення на користь боржника дебіторської заборгованості, а також стягнення заборгованості з осіб, які несуть із боржником відповідно до закону або договору субсидіарну чи солідарну відповідальність;
- розглядати вимоги кредиторів щодо зобов'язань боржника, які виникли після порушення справи про банкрутство в процедурі розпорядження майном боржника та санації;
- заявляти в установленому порядку заперечення щодо заявлених до боржника вимог кредиторів за зобов'язаннями, які виникли після порушення справи про банкрутство;
- повідомляти у десятиденний строк із дня винесення господарським судом відповідної ухвали орган, уповноважений управляти державним майном, про своє призначення, затвердження мирової угоди, закінчення виконання плану санації, звільнення від обов'язків;
- забезпечувати визначення початкової вартості майна шляхом проведення незалежної оцінки в разі відчуження майна у процедурі санації в порядку, установленому законодавством про оцінку майна, майнові права та професійну оціночну діяльність;
- повідомляти орган, уповноважений управляти державним майном, про реалізацію плану санації щодо боржника – державного підприємства або

господарського товариства, у статутному капіталі якого частка державної власності становить п'ятдесят і більше відсотків;

- надавати господарському суду на його вимогу інформацію про здійснення плану санації;

- на період санації виступати представником сторони (власника) у колективному договорі;

- здійснювати інші передбачені законодавством повноваження.

Затвердження звіту керуючого санацією або дострокове припинення процедури санації тягне за собою припинення повноважень арбітражного керуючого як керуючого санацією, про що зазначається у відповідній ухвалі суду.

У разі дострокового припинення процедури санації через укладення мирової угоди або погашення вимог кредиторів керуючий санацією протягом п'яти днів із дня прийняття господарським судом відповідного рішення повідомляє про це орган або посадову особу органу, до компетенції яких належить призначення керівника (органів управління) боржника, та у разі необхідності забезпечує проведення зборів чи засідання відповідного органу й продовжує виконувати повноваження керівника (органів управління) боржника до їх призначення в установленому порядку.

Керуючий санацією може бути звільнений господарським судом від виконання повноважень керуючого санацією, про що виноситься ухвала, у таких випадках:

- за заявою керуючого санацією;

- на підставі рішення комітету кредиторів або ініціативою господарського суду в разі невиконання чи неналежного виконання керуючим санацією своїх повноважень;

- анулювання отриманого ним свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого;

- в інших випадках, передбачених Законом про банкрутство.

Власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника не може обмежувати повноваження керуючого санацією щодо розпорядження майном боржника.

Значні правочини (договори) та правочини (договори), щодо яких є заінтересованість, укладаються керуючим санацією за згодою комітету кредиторів, якщо інше не передбачено Законом про банкрутство або планом санації боржника.

Керуючий санацією у тримісячний строк із дня прийняття рішення про санацію має право відмовитися від правочинів (договорів) боржника, вчинених до відкриття провадження (проваджень) у справі про банкрутство, не виконаних повністю або частково, якщо:

- виконання правочину (договору) завдає збитків боржнику;
- правочин (договір) є довгостроковим (понад один рік) або розрахованим на одержання позитивних результатів для боржника в довгостроковій перспективі, крім випадків випуску продукції з технологічним циклом, більшим за строки санації боржника;
- виконання правочину (договору) створює умови, що перешкоджають відновленню платоспроможності боржника.

Сторона правочину (договору), щодо якого прийнято рішення керуючим санацією про відмову від його виконання, має право в тридцятиденний строк із дня прийняття рішення керуючим санацією вимагати в установленому порядку відшкодування збитків, які виникли через відмову від виконання договору, у процедурі провадження у справі про банкрутство.

У разі порушення сторонами умов правочинів (договорів), учинених згідно з планом санації, під час проведення процедури санації захист порушеного права, яке виникло через проведення процедури санації, здійснюється в процедурі провадження у справі про банкрутство.

Процедура санації боржника припиняється достроково в разі невиконання умов плану санації та/або в разі невиконання поточних зобов'язань боржника, у

зв'язку з чим господарський суд визнає боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру.

У разі визнання господарським судом боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури керуючий санацією продовжує виконувати свої обов'язки до моменту передачі справ ліквідатору або призначення його ліквідатором у встановленому Законом про банкрутство порядку.

Керуючий санацією щоквартально звітує перед комітетом кредиторів та судом про виконання плану санації.

Дії (бездіяльність) керуючого санацією можуть бути оскаржені до господарського суду учасниками справи про банкрутство, права яких порушені такими діями (бездіяльністю).

6.3 План санації боржника: зміст, строк розробки, порядок погодження та затвердження

Протягом трьох місяців із дня винесення ухвали про санацію боржника керуючий санацією зобов'язаний подати суду розроблений та схвалений комітетом кредиторів план санації боржника.

Керуючий санацією зобов'язаний попередньо погоджувати план санації державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків, із органом, уповноваженим управляти державним майном. Цей орган у десятиденний строк із дня одержання проекту плану санації зобов'язаний його розглянути та надати свій висновок про погодження або відмову у погодженні плану санації.

Дії (бездіяльність) уповноважених державних органів щодо погодження плану санації можуть бути оскаржені керуючим санацією до господарського суду у межах провадження справи про банкрутство.

У разі наявності інвесторів план санації розробляється за участю інвесторів та підписується інвесторами. *Інвестор* – особа, яка приймає рішення щодо внесення власних, позичених та залучених майнових й інтелектуальних

цінностей в об'єкти інвестування та відповідає за невиконання своїх зобов'язань.

Інвестор має право:

- брати участь в обговоренні плану санації;
- брати участь у судових засіданнях під час процедури санації;
- знайомитися з матеріалами справи про банкрутство, бухгалтерськими, статистичними документами боржника;
- оскаржувати судові рішення, прийняті під час процедури санації.

План санації має містити заходи щодо відновлення платоспроможності боржника.

План санації має передбачати строк відновлення платоспроможності боржника. Платоспроможність вважається відновленою за відсутності ознак неплатоспроможності, визначених цим Законом.

План санації може містити умови про таке:

- виконання зобов'язань боржника третіми особами;
- задоволення вимог кредиторів іншим способом, що не суперечить законодавству;
- відшкодування коштів, витрачених на проведення зборів акціонерів та (або) засідань органів управління боржника відповідно до цього Закону.

План санації обов'язково повинен передбачати забезпечення погашення заборгованості боржника з виплати заробітної плати.

Заходами щодо відновлення платоспроможності боржника, які містить план санації, можуть бути такі:

- реструктуризація підприємства;
- перепрофілювання виробництва;
- закриття нерентабельних виробництв;
- відстрочення та/або розстрочення платежів або прощення (списання) частини боргів, про що укладається мирова угода;
- ліквідація дебіторської заборгованості;
- реструктуризація активів боржника;

- продаж частини майна боржника;
- виконання зобов'язань боржника власником майна боржника та його відповідальність за невиконання взятих на себе зобов'язань;
- відчуження майна та погашення зобов'язань боржника шляхом заміщення активів;
- звільнення працівників боржника, які не можуть бути задіяні в процесі виконання плану санації;
- одержання кредиту для виплати вихідної допомоги працівникам боржника, які звільняються згідно з планом санації, що відшкодовується відповідно до вимог Закону про банкрутство позачергово за рахунок продажу майна боржника;
- інші способи відновлення платоспроможності боржника.

Під *реструктуризацією* підприємства розуміється здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зокрема шляхом його поділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, на зміну форми власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, підвищенню ефективності виробництва, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції та повному або частковому задоволенню вимог кредиторів.

У разі якщо планом санації передбачено звільнення працівників, праця яких не може бути задіяною під час його виконання, керуючий санацією до передбачуваного звільнення має подати первинній профспілковій організації відповідну інформацію, а також провести консультації з профспілками щодо вжиття заходів для запобігання звільненню, зведення кількості звільнених працівників до мінімальної або пом'якшення наслідків будь-якого звільнення. Вихідна допомога в такому разі виплачується за рахунок боржника або коштів від продажу майна боржника, або кредиту, одержаного для цієї мети.

У разі провадження боржником діяльності, пов'язаної з державною таємницею, план санації має містити заходи щодо забезпечення охорони державної таємниці.

У разі, якщо боржник є балансоутримувачем державного майна, яке не увійшло до статутного капіталу господарського товариства у процесі приватизації (корпоратизації), таке майно не підлягає відчуженню у процедурі санації.

План санації боржника повинен передбачати погашення вимог кредиторів з урахуванням черговості, встановленої Законом про банкрутство.

План санації вважається схваленим, якщо він підтриманий на засіданні комітету кредиторів більше ніж половиною голосів кредиторів – членів комітету кредиторів.

Комітет кредиторів може прийняти одне з таких рішень:

- схвалити план санації та подати його до господарського суду;
  - відхилити план санації та звернутися до господарського суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;
  - відхилити план санації, звернутися до господарського суду з клопотанням про усунення арбітражного керуючого від виконання ним обов'язків керуючого санацією та про призначення нового керуючого санацією.
- Зазначене рішення має містити дату скликання чергового засідання комітету кредиторів для розгляду нового плану санації.

Схвалений комітетом кредиторів план санації (зміни до нього) та протокол засідання комітету кредиторів про введення процедури санації подаються арбітражним керуючим до господарського суду.

Рішення комітету кредиторів мають бути обґрунтованими, містити викладення обставин та підстав, якими керувалися кредитори під час їх прийняття.

У разі схвалення комітетом кредиторів плану санації, який передбачає більший строк санації боржника, ніж початково встановлений, господарський

суд продовжує строк санації в межах строку, встановленого частиною першою статті 28 Закону про банкрутство, якщо є підстави вважати, що продовження строку санації та виконання плану санації приведе до відновлення платоспроможності боржника.

Господарський суд затверджує схвалений та погоджений план санації боржника і виносить ухвалу про затвердження плану санації.

Якщо протягом шести місяців із дня винесення ухвали про санацію до господарського суду не буде поданий план санації боржника, господарський суд має право прийняти рішення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

План санації протягом семи днів від дня прийняття комітетом кредиторів рішення про його схвалення затверджується всіма забезпеченими кредиторами.

Якщо будь-хто із забезпечених кредиторів заперечує проти погодження плану санації, інші забезпечені кредитори можуть прийняти одне з таких рішень:

- про виділ забезпечених речей із майна боржника, їх продаж на аукціоні в порядку, установленому цим Законом, та задоволення вимог такого кредитора за рахунок отриманих від продажу коштів;

- про викуп боргу відповідно до відомостей реєстру вимог кредиторів.

Якщо всі забезпечені кредитори заперечують проти погодження плану санації, інші кредитори можуть прийняти одне з таких рішень:

- про виділ забезпечених речей із майна боржника, їх продаж на аукціоні та задоволення вимог забезпечених кредиторів за рахунок отриманих від продажу коштів;

- про викуп боргу відповідно до відомостей реєстру вимог кредиторів.

6.4 Звіт керуючого санацією

За п'ятнадцять днів до закінчення строку проведення процедури санації, визначеного планом санації, а також за наявності підстав для дострокового припинення процедури санації керуючий санацією зобов'язаний надати

комітету кредиторів письмовий звіт і повідомити членів комітету кредиторів про час і місце проведення засідання комітету кредиторів.

Звіт керуючого санацією повинен містити:

- баланс боржника на останню звітну дату;
- розрахунок прибутків і збитків боржника;
- відомості про наявність у боржника грошових коштів, які можуть бути спрямовані на задоволення вимог кредиторів боржника;
- відомості про дебіторську заборгованість боржника на дату подання звіту та про нереалізовані права вимоги боржника;
- відомості про стан кредиторської заборгованості боржника на дату подання звіту.

До звіту керуючого санацією додаються докази задоволення вимог конкурсних кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів.

Одночасно зі звітом керуючий санацією вносить до комітету кредиторів одну з пропозицій про таке:

- прийняття рішення про дострокове припинення процедури санації у зв'язку з відновленням платоспроможності боржника;
- прийняття рішення щодо припинення процедури санації та укладення мирової угоди;
- звернення до закінчення строку процедури санації, визначеного в плані санації, до господарського суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;
- звернення до господарського суду з клопотанням про продовження процедури санації.

Звіт керуючого санацією повинен бути розглянутий комітетом кредиторів не пізніше десяти днів від дати його надходження та не пізніше закінчення строку процедури санації, визначеного в плані санації.

За наслідками розгляду звіту керуючого санацією комітет кредиторів приймає рішення про звернення до господарського суду з клопотанням щодо такого:

- припинення процедури санації у зв'язку з виконанням плану санації та відновленням платоспроможності боржника;
- припинення процедури санації, визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;
- припинення або продовження процедури санації та укладення мирової угоди.

У разі виникнення обставин, що є підставою для припинення процедури санації, комітет кредиторів може прийняти відповідне рішення за відсутності звіту керуючого санацією.

Якщо комітетом кредиторів не прийнято жодного з рішень або таке рішення не подано до господарського суду до закінчення строку процедури санації, визначеного в плані санації або протягом п'ятнадцяти днів із дня виникнення підстав для її дострокового припинення, господарський суд розглядає питання про закриття провадження у справі про банкрутство або про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

Звіт керуючого санацією, розглянутий комітетом кредиторів, і протокол засідання комітету кредиторів не пізніше п'яти днів після дати проведення засідання комітету кредиторів надсилаються до господарського суду.

До звіту керуючого санацією додаються реєстр вимог кредиторів і в разі скарги кредиторів, які голосували проти прийнятого комітетом кредиторів рішення або не брали участі в голосуванні.

Звіт керуючого санацією та скарги кредиторів розглядаються на засіданні господарського суду. Про час і місце такого розгляду повідомляються керуючий санацією та кредитори, які подали скарги.

Якщо комітет кредиторів прийняв рішення про припинення процедури санації у зв'язку з виконанням плану санації та відновленням платоспроможності боржника, звіт керуючого санацією підлягає затвердженню господарським судом.

У разі встановлення господарським судом обґрунтованості скарг кредиторів щодо правопорушень у діях керуючого санацією господарський суд може відмовити у затвердженні звіту керуючого санацією.

Про затвердження звіту керуючого санацією або про відмову в затвердженні зазначеного звіту чи затвердження мирової угоди виноситься ухвала.

Якщо розрахунки з кредиторами не проведено у строки, передбачені планом санації, та за умови відсутності внесення клопотання комітету кредиторів про продовження строків, передбачених планом санації, і відповідних змін до плану санації, господарський суд визнає боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру.

Продовження строку процедури санації в межах строку санації, визначеного Законом про банкрутство, здійснюється господарським судом після внесення відповідних змін (доповнень) до плану санації боржника. Зміни до плану санації схвалюються комітетом кредиторів та затверджуються господарським судом.

Розрахунки з кредиторами, вимоги яких включені до реєстру, проводяться керуючим санацією починаючи з дати, зазначеної у затвердженому господарським судом плані санації, у порядку черговості, установленому Законом про банкрутство.

Копії ухвали господарського суду та звіту керуючого санацією надсилаються сторонам у справі, іншим учасникам справи про банкрутство.

Тема 7 Мирова угода

План

1. Мирова угода. Поняття та умови.
2. Особливості укладання мирової угоди.
3. Порядок розгляду мирової угоди господарським судом.
4. Недійсність, розірвання та наслідки невиконання мирової угоди.

7.1 Мирова угода. Поняття та умови

Під *мировою угодою* у справі про банкрутство розуміється домовленість між боржником і кредиторами стосовно відстрочки та/або розстрочки, а також прощення (списання) кредиторами боргів боржника, яка оформляється шляхом укладення угоди між сторонами.

Мирова угода може бути укладена на будь-якій стадії провадження у справі про банкрутство. У процедурі розпорядження майном боржника мирову угоду може бути укладено лише після виявлення всіх кредиторів і затвердження господарським судом реєстру вимог кредиторів.

Рішення про укладення мирової угоди від імені кредиторів приймається комітетом кредиторів більшістю голосів кредиторів – членів комітету та вважається прийнятим за умови, що всі кредитори, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника, висловили письмову згоду на укладення мирової угоди.

Рішення про укладення мирової угоди приймається від імені боржника керівником боржника чи арбітражним керуючим (керуючим санацією, ліквідатором), які виконують повноваження органів управління та керівника боржника та підписують її.

Від імені кредиторів мирову угоду підписує голова комітету кредиторів.

Власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника має право брати участь в обговоренні умов мирової угоди в процедурах санації та ліквідації.

Арбітражний керуючий зобов'язаний попередньо погоджувати мирову угоду з органом, уповноваженим управляти державним майном, стосовно державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків. Цей орган у десятиденний строк із дня одержання проекту мирової угоди зобов'язаний його розглянути та надати свій висновок про погодження або відмову у погодженні мирової угоди.

Дії (бездіяльність) уповноважених державних органів щодо погодження мирової угоди можуть бути оскаржені арбітражним керуючим до господарського суду у межах провадження справи про банкрутство.

З прийняттям рішення про укладення мирової угоди припиняється дія процедур розпорядження майном боржника, санації та ліквідації.

Якщо мирова угода містить умови про виконання зобов'язань боржника третьою особою, то така мирова угода має бути підписана з боку третьої особи.

Умови мирової угоди

Мирова угода може бути укладена тільки щодо вимог, забезпечених заставою, вимог другої та наступних черг задоволення вимог кредиторів, визначених Законом про банкрутство.

У разі, якщо умови мирової угоди передбачають розстрочку чи відстрочку або прощення (списання) боргів чи їхньої частини, орган стягнення зобов'язаний погодитися із задоволенням частини вимог із податків, зборів (обов'язкових платежів) на умовах такої мирової угоди з метою забезпечення відновлення платоспроможності підприємства. При цьому податковий борг, який виник у строк, що передував трьом повним календарним рокам до дня подання заяви про порушення справи про банкрутство до господарського суду, визнається безнадійним та списується, а податкові зобов'язання чи податковий борг, які виникли у строк протягом трьох останніх перед днем подання заяви про порушення справи про банкрутство до господарського суду календарних років, розстрочується (відстрочується) або списується на умовах мирової угоди. Зазначену мирову угоду підписує керівник відповідного органу доходів і зборів за місцем перебування боржника.

Не підлягає прощенню (списанню), відстрочці та/або розстрочці за умовами мирової угоди заборгованість із заробітної плати перед працюючими та звільненими працівниками банкрута, грошові компенсації за невикористані дні щорічної відпустки та додаткової відпустки працівникам, які мають дітей, інші кошти, належні працівникам у зв'язку з оплачуваною відсутністю на роботі (оплата часу простою не з вини працівника, гарантії на час виконання державних або громадських обов'язків, гарантії та компенсації у разі службових відряджень, гарантії для працівників, що направляються для підвищення кваліфікації, гарантії для донорів, гарантії для працівників, що направляються на обстеження до медичного закладу, соціальні виплати у

зв'язку з тимчасовою втратою працездатності за рахунок коштів підприємства тощо), а також вихідної допомоги, належної працівникам у зв'язку з припиненням трудових відносин.

Не підлягає прощенню (списанню) за умовами мирової угоди заборгованість зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, невикористаних та своєчасно не повернутих коштів Фонду соціального страхування України.

Погашення вимог кредиторів за умовами мирової угоди здійснюється з дотриманням черговості, встановленої Законом про банкрутство.

Для кредиторів, які не брали участі в голосуванні або проголосували проти укладення мирової угоди, не можуть бути встановлені умови гірші, ніж для кредиторів, які висловили згоду на укладення мирової угоди, вимоги яких віднесені до однієї черги.

Мирова угода повинна містити положення про таке:

- розміри, порядок і строки виконання зобов'язань боржника;
- відстрочку чи розстрочку або прощення (списання) боргів чи їх частини.

Крім того, мирова угода може містити умови щодо:

- виконання зобов'язань боржника третіми особами;
- задоволення вимог кредиторів іншими способами, що не суперечать закону.

7.2 Особливості укладання мирової угоди

Мирова угода укладається у письмовій формі та підлягає затвердженню господарським судом, про що зазначається в ухвалі господарського суду про закриття провадження у справі про банкрутство.

Мирова угода набирає чинності з дня її затвердження господарським судом та є обов'язковою для боржника (банкрута), кредиторів, вимоги яких забезпечені заставою, кредиторів другої та наступних черг.

Одностороння відмова від мирової угоди не допускається.

Схвалення мирової угоди забезпеченими кредиторами

Мирова угода протягом семи днів від дня прийняття комітетом кредиторів рішення про її укладення схвалюється забезпеченими кредиторами. Для схвалення мирової угоди потрібна згода всіх забезпечених кредиторів.

Якщо будь-хто із забезпечених кредиторів заперечує проти схвалення мирової угоди, інші забезпечені кредитори можуть прийняти одне з таких рішень:

- про виділ забезпечених речей із майна боржника, їх продаж на аукціоні та задоволення вимог такого кредитора за рахунок отриманих від продажу коштів;

- про викуп боргу відповідно до відомостей реєстру вимог кредиторів.

Якщо всі забезпечені кредитори заперечують проти схвалення мирової угоди, інші кредитори можуть прийняти одне з таких рішень:

- про виділ забезпечених речей із майна боржника, їх продаж на аукціоні та задоволення вимог забезпечених кредиторів за рахунок отриманих від продажу коштів;

- про викуп боргу відповідно до відомостей реєстру вимог кредиторів.

7.3 Порядок розгляду мирової угоди господарським судом

Сторона мирової угоди протягом п'яти днів із дня укладення мирової угоди повинна подати до господарського суду заяву про її затвердження.

До заяви про затвердження мирової угоди додаються:

- текст мирової угоди;
- протокол засідання комітету кредиторів, на якому було прийнято рішення про укладення мирової угоди;
- список кредиторів із зазначенням поштової адреси, номера (коду), що ідентифікує платника податків, та суми заборгованості;
- зобов'язання боржника щодо погашення заборгованості із заробітної плати перед працюючими та звільненими працівниками банкрута, грошові компенсації за всі невикористані дні щорічної відпустки та додаткової відпустки працівникам, які мають дітей, інші кошти, належні працівникам у зв'язку з оплачуваною відсутністю на роботі (оплата часу простою не з вини

працівника, гарантії на час виконання державних або громадських обов'язків, гарантії та компенсації у разі службових відряджень, гарантії для працівників, що направляються для підвищення кваліфікації, гарантії для донорів, гарантії для працівників, що направляються на обстеження до медичного закладу, соціальні виплати у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності за рахунок коштів підприємства тощо), а також вихідної допомоги, належної працівникам у зв'язку з припиненням трудових відносин;

- зобов'язання боржника щодо відшкодування всіх витрат, відшкодування яких передбачено у першу чергу, крім вимог кредиторів, забезпечених заставою;

- письмові заперечення кредиторів, які не брали участі в голосуванні про укладення мирової угоди чи проголосували проти укладення мирової угоди, за їх наявності;

- попереднє погодження мирової угоди органом, уповноваженим управляти державним майном, стосовно державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків.

Про дату розгляду мирової угоди господарський суд повідомляє сторони мирової угоди. Неявка цих осіб не перешкоджає розгляду справи.

Господарський суд зобов'язаний заслухати кожного присутнього на засіданні кредитора, у якого виникли заперечення щодо укладення мирової угоди, навіть якщо на засіданні комітету кредиторів він голосував за укладення мирової угоди.

Господарський суд відмовляє в затвердженні мирової угоди у разі:

- порушення порядку укладення мирової угоди, встановленого цим Законом;

- якщо умови мирової угоди суперечать законодавству.

Про відмову в затвердженні мирової угоди господарський суд виносить ухвалу.

У разі винесення господарським судом ухвали про відмову в затвердженні мирової угоди мирова угода вважається неукладеною.

З дня затвердження мирової угоди боржник приступає до погашення вимог кредиторів згідно з умовами цієї мирової угоди.

Затвердження господарським судом мирової угоди є підставою для закриття провадження у справі про банкрутство.

Протягом п'яти днів із дня затвердження господарським судом мирової угоди керуючий санацією або ліквідатор повідомляє про це орган або посадову особу органу, до компетенції якого належить призначення керівника (органів управління) боржника, у разі потреби забезпечує проведення зборів чи засідання відповідного органу та продовжує виконувати повноваження керівника (органів управління) боржника до призначення в установленому порядку керівника (органів управління) боржника.

Винесення господарським судом ухвали про відмову в затвердженні мирової угоди не перешкоджає укладенню нової мирової угоди з іншими умовами.

7.4 Недійсність, розірвання та наслідки невиконання мирової угоди

Учасники провадження у справі про банкрутство, а також інші особи, права та законні інтереси яких порушені або можуть бути порушені мировою угодою, мають право *оскаржити* ухвалу про закриття провадження у справі у зв'язку із затвердженням мирової угоди.

За заявою будь-кого із конкурсних кредиторів мирова угода може бути визнана господарським судом *недійсною* в межах провадження у справі про банкрутство з підстав, передбачених цивільним законодавством.

Із таких заяв справляється судовий збір у порядку, передбаченому законом.

Визнання мирової угоди недійсною чи розірвання мирової угоди є підставою для поновлення провадження у справі про банкрутство, про що господарським судом виноситься ухвала.

Вимоги кредиторів, за якими зроблено розрахунки згідно з умовами мирової угоди, вважаються погашеними.

Повідомлення про поновлення провадження у справі про банкрутство боржника офіційно оприлюднюється.

Мирова угода може бути розірвана в разі невиконання боржником умов мирової угоди щодо не менше ніж третини вимог кредиторів у межах провадження справи про банкрутство.

Розірвання мирової угоди господарським судом щодо окремого кредитора не тягне її розірвання щодо інших кредиторів.

У разі визнання мирової угоди недійсною або її розірвання вимоги кредиторів, щодо яких були надані відстрочка та/або розстрочка платежів або прощення (списання) боргів, відновлюються в повному розмірі у незадоволеній частині.

У разі невиконання мирової угоди кредитори можуть висунути свої вимоги до боржника в обсязі, передбаченому цією мировою угодою. У разі відкриття провадження (проваджень) у справі про банкрутство цього самого боржника обсяг вимог кредиторів, щодо яких було укладено мирову угоду, визначається в межах, передбачених зазначеною мировою угодою.

Тема 8 Наслідки визнання боржника банкрутом. Ліквідація

План

1. Загальна характеристика ліквідаційної процедури.
2. Повноваження ліквідатора та членів ліквідаційної комісії.
3. Ліквідаційна маса: формування, статус майна підприємства-банкрута.
4. Порядок оцінки майна банкрута.
5. Особливості продажу майна в провадженні у справі про банкрутство. Аукціон.
6. Порядок розрахунків із кредиторами. Черговість задоволення вимог кредиторів.
7. Завершення процедури ліквідації. Звіт ліквідатора.
8. Звільнення працівників боржника, пільги та компенсації звільненим працівникам.

8.1 Загальна характеристика ліквідаційної процедури

Господарський суд у судовому засіданні за участю сторін приймає постанову про визнання боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру строком на дванадцять місяців.

Банкрут – боржник, неспроможність якого виконати свої грошові зобов'язання встановлена господарським судом.

Неявка у судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені про час і місце такого засідання, не перешкоджає провадженню у справі.

За клопотанням комітету або кредиторів, або інвесторів, або власника майна (органу, уповноваженого управляти майном) банкрута чи з власної ініціативи господарський суд може прийняти рішення про введення процедури санації й після визнання боржника банкрутом у разі наявності плану санації та до початку продажу майна банкрута.

З дня прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури:

- господарська діяльність банкрута завершується закінченням технологічного циклу з виготовлення продукції у разі можливості її продажу за винятком укладення та виконання договорів, що мають на меті захист майна банкрута або забезпечення його збереження (підтримання) у належному стані, договорів оренди майна, яке тимчасово не використовується, на період до його продажу в процедурі ліквідації тощо;

- строк виконання всіх грошових зобов'язань банкрута вважається таким, що настав;

- у банкрута не виникає жодних додаткових зобов'язань (зокрема зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів)), крім витрат, безпосередньо пов'язаних зі здійсненням ліквідаційної процедури;

- припиняється нарахування неустойки (штрафу, пені), відсотків та інших економічних санкцій за всіма видами заборгованості банкрута;

- відомості про фінансове становище банкрута перестають бути конфіденційними чи становити комерційну таємницю;

- продаж майна банкрута допускається в порядку, передбаченому Законом про банкрутство;

- скасовується арешт, накладений на майно боржника, визнаного банкрутом, чи інші обмеження щодо розпорядження майном такого боржника. Накладення нових арештів або інших обмежень щодо розпорядження майном банкрута не допускається;

- вимоги за зобов'язаннями боржника, визнаного банкрутом, що виникли під час проведення процедур банкрутства, можуть висуватися тільки в межах ліквідаційної процедури протягом двох місяців із дня офіційного оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури. Зазначений строк є граничним і поновленню не підлягає. Кредитори, вимоги яких заявлені після закінчення строку, встановленого для їх подання, або не заявлені взагалі, не є конкурсними, а їхні вимоги погашаються в шосту чергу в ліквідаційній процедурі;

- виконання зобов'язань боржника, визнаного банкрутом, здійснюється у випадках і порядку, передбачених розділом III Закону про банкрутство.

З дня прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури припиняються повноваження органів управління банкрута щодо управління банкрутом та розпорядження його майном, якщо цього не було зроблено раніше, керівник банкрута звільняється з роботи у зв'язку з банкрутством підприємства, а також припиняються повноваження власника (власників) майна банкрута.

З метою виявлення кредиторів із вимогами за зобов'язаннями боржника, визнаного банкрутом, що виникли під час проведення процедур банкрутства, здійснюється офіційне оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури на офіційному веб-сайті Вищого господарського суду України в мережі Інтернет.

Повідомлення про визнання боржника банкрутом і про відкриття ліквідаційної процедури мають містити:

- найменування та інші реквізити боржника, визнаного банкрутом;

- найменування господарського суду, у провадженні якого знаходиться справа про банкрутство;

- дату прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

- відомості про ліквідатора (ліквідаційну комісію).

Власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника у будь-який час до закінчення ліквідаційної процедури має право одночасно задовольнити всі вимоги конкурсних кредиторів відповідно до реєстру вимог кредиторів або надати боржнику грошові кошти, достатні для задоволення всіх вимог кредиторів, у порядку та на умовах, передбачених статтею 31 Закону про банкрутство.

Власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника може брати участь в обговоренні звіту ліквідатора та мирової угоди, а також може заявляти клопотання про погашення заборгованості або перехід до процедури санації.

У разі виконання зобов'язань боржника власником майна боржника надання звіту ліквідатором відбувається у порядку, передбаченому статтею 46 Закону про банкрутство.

За результатами розгляду звіту ліквідатора господарський суд виносить ухвалу про припинення провадження у справі про банкрутство в разі задоволення всіх вимог кредиторів відповідно до реєстру вимог кредиторів.

Функції господарського суду в ліквідаційній процедурі

У постанові про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури господарський суд призначає ліквідатора банкрута з урахуванням вимог, установлених Законом про банкрутство, із-поміж арбітражних керуючих.

За клопотанням ліквідатора, погодженим із комітетом кредиторів, господарський суд призначає членів ліквідаційної комісії. У разі ліквідації державного підприємства або підприємства, у статутному капіталі якого державна частка становить понад п'ятдесят відсотків, господарський суд

призначає членами ліквідаційної комісії представника органу, уповноваженого управляти державним майном, та за необхідності – представника органу місцевого самоврядування.

До складу ліквідаційної комісії банкрута включаються представники кредиторів, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, фінансових органів та профспілки, а в разі необхідності – також представники спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах нагляду за страховою діяльністю, Антимонопольного комітету України, органу, уповноваженого управляти державним майном, та представник органів місцевого самоврядування.

Ліквідатор (ліквідаційна комісія) виконує свої повноваження до завершення ліквідаційної процедури в порядку, встановленому Законом про банкрутство та іншими нормативно-правовими актами.

8.2 Повноваження ліквідатора та членів ліквідаційної комісії

Ліквідатор – фізична особа, яка відповідно до судового рішення господарського суду організовує здійснення ліквідаційної процедури боржника, визнаного банкрутом, та забезпечує задоволення вимог кредиторів у встановленому цим Законом порядку.

Ліквідатор із дня свого призначення здійснює такі повноваження:

- приймає до свого відання майно боржника, забезпечує його збереження;
- виконує функції з управління та розпорядження майном банкрута;
- проводить інвентаризацію та оцінку майна банкрута;
- аналізує фінансове становище банкрута;
- виконує повноваження керівника (органів управління) банкрута;
- очолює ліквідаційну комісію та формує ліквідаційну масу;
- висуває до третіх осіб вимоги щодо повернення банкруту сум дебіторської заборгованості;
- має право отримувати кредит для виплати вихідної допомоги працівникам, що звільняються внаслідок ліквідації банкрута, який

відшкодовується позачергово за рахунок коштів, одержаних від продажу майна банкрута;

- із дня визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури повідомляє працівників банкрута про звільнення та здійснює його відповідно до законодавства України про працю. Виплата вихідної допомоги звільненим працівникам банкрута провадиться ліквідатором насамперед за рахунок коштів, одержаних від продажу майна банкрута, або отриманого для цієї мети кредиту;

- заявляє в установленому порядку заперечення щодо заявлених до боржника вимог поточних кредиторів за зобов'язаннями, які виникли під час провадження у справі про банкрутство та є неоплаченими;

- подає до суду заяви про визнання недійсними правочинів (договорів) боржника;

- вживає заходів, спрямованих на пошук, виявлення та повернення майна банкрута, що перебуває у третіх осіб;

- передає в установленому порядку на зберігання документи банкрута, які відповідно до нормативно-правових документів підлягають обов'язковому зберіганню, на строк не менше п'яти років із дати визнання особи банкрутом;

- продає майно банкрута для задоволення вимог, внесених до реєстру вимог кредиторів, у порядку, передбаченому Законом про банкрутство;

- повідомляє про своє призначення державний орган з питань банкрутства в десятиденний строк із дня прийняття рішення господарським судом та надає державному реєстратору в електронній формі через портал електронних сервісів юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань відомості, необхідні для ведення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства;

- у разі провадження банкрутом діяльності, пов'язаної з державною таємницею, вживає заходів із ліквідації режимно-секретного органу. Для цього

за погодженням зі Службою безпеки України визначає склад ліквідаційної комісії режимно-секретного органу, яка формується в установленому законодавством порядку;

- веде реєстр вимог кредиторів;

- подає в установленому порядку та у випадках, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», інформацію центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

- здійснює інші повноваження, передбачені Законом про банкрутство.

З дня призначення ліквідатора до нього переходять права керівника (органів управління) юридичної особи – банкрута.

Ліквідатор (арбітражний керуючий) має право замовити виготовлення дублікатів печатки та штампів у разі їх втрати.

Під час здійснення своїх повноважень ліквідатор має право заявити вимоги до третіх осіб, які відповідно до законодавства несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника у зв'язку з доведенням його до банкрутства. Розмір зазначених вимог визначається з різниці між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою.

У разі банкрутства боржника з вини його засновників (учасників, акціонерів) або інших осіб, зокрема з вини керівника боржника, які мають право давати обов'язкові для боржника вказівки чи мають можливість іншим чином визначати його дії, на засновників (учасників, акціонерів) боржника – юридичної особи або інших осіб у разі недостатності майна боржника може бути покладена субсидіарна відповідальність за його зобов'язаннями.

Стягнені суми включаються до складу ліквідаційної маси й можуть бути використані тільки для задоволення вимог кредиторів у порядку черговості, встановленому Законом про банкрутство.

Протягом п'ятнадцяти днів із дня призначення ліквідатора відповідні посадові особи банкрута зобов'язані передати бухгалтерську та іншу документацію банкрута, печатки та штампи, матеріальні та інші цінності банкрута ліквідатору. У разі ухилення від виконання зазначених обов'язків відповідні посадові особи банкрута несуть відповідальність відповідно до законів України.

Під час проведення ліквідаційної процедури ліквідатор зобов'язаний використовувати тільки один рахунок боржника в банківській установі. Інші рахунки, виявлені під час проведення ліквідаційної процедури, підлягають закриттю ліквідатором. Залишки коштів на цих рахунках перераховуються на основний рахунок боржника.

Кошти, які надходять під час проведення ліквідаційної процедури, зараховуються на основний рахунок боржника. З основного рахунка здійснюються виплати кредиторам у порядку черговості, визначеному Законом про банкрутство.

З основного рахунка банкрута проводяться виплати кредиторам, виплати поточних платежів та витрат, пов'язаних із здійсненням ліквідаційної процедури.

Ліквідатор не рідше ніж один раз на місяць надає комітету кредиторів звіт про свою діяльність, інформацію про фінансове становище та майно боржника на день відкриття ліквідаційної процедури та під час проведення ліквідаційної процедури, використання коштів боржника, а також іншу інформацію на вимогу комітету кредиторів.

Ліквідатор зобов'язаний на вимогу господарського суду та державного органу із питань банкрутства надавати необхідні відомості щодо проведення ліквідаційної процедури.

Дії (бездіяльність) ліквідатора (ліквідаційної комісії) можуть бути оскаржені до господарського суду учасниками справи про банкрутство, права яких порушено такими діями (бездіяльністю).

У разі невиконання або неналежного виконання ліквідатором своїх обов'язків господарський суд за клопотанням комітету кредиторів або з власної ініціативи може припинити повноваження ліквідатора і призначити нового ліквідатора в порядку, встановленому Законом про банкрутство.

У разі ліквідації підприємства – банкрута, зобов'язаного згідно із законодавством передати територіальній громаді об'єкти житлового фонду, в тому числі гуртожитки, дитячі дошкільні заклади та об'єкти комунальної інфраструктури, арбітражний керуючий (ліквідатор) передає, а орган місцевого самоврядування приймає такі об'єкти без додаткових умов у порядку, встановленому законодавством.

8.3 Ліквідаційна маса: формування, статус майна підприємства-банкрута

Усі види майнових активів (майно та майнові права) банкрута, які належать йому на праві власності або повного господарського відання на дату відкриття ліквідаційної процедури та виявлені в ході ліквідаційної процедури, включаються до складу ліквідаційної маси, крім грошових коштів, що знаходяться на банківському рахунку умовного зберігання (ескроу) банкрута, об'єктів житлового фонду, в тому числі гуртожитків, дитячих дошкільних закладів та об'єктів комунальної інфраструктури, які в разі банкрутства підприємства передаються в порядку, встановленому законодавством, у комунальну власність відповідних територіальних громад без додаткових умов і фінансуються в установленому порядку.

Під час ліквідації режимно-секретного органу матеріальні носії секретної інформації (технічна документація, вироби, їхні дослідні зразки тощо) передаються замовнику відповідно до договору, укладеного на виконання відповідних робіт. Про передачу замовникові матеріальних носіїв секретної

інформації складається письмовий акт, який погоджується з відповідним органом Служби безпеки України.

Майно, визначене родовими ознаками, що належить банкруту на праві володіння або користування, включається до складу ліквідаційної маси.

Індивідуально визначене майно, що належить банкруту на підставі речових прав, крім права власності й господарського відання, не може бути включене до складу ліквідаційної маси.

Майно банкрута, що є предметом забезпечення, не включається до складу ліквідаційної маси та використовується винятково для задоволення вимог кредитора за зобов'язаннями, які воно забезпечує.

Продаж майна банкрута, що є предметом забезпечення, здійснюється винятково за згодою кредитора, вимоги якого воно забезпечує, або суду.

Кошти, що залишилися після задоволення забезпечених вимог та покриття витрат, обумовлених утриманням, збереженням та продажом предмета забезпечення, необхідно включити до складу ліквідаційної маси.

За наявності у складі майна банкрута майна, вилученого з обороту, ліквідатор зобов'язаний передати його відповідним особам в установленому порядку.

Ліквідатор, виявивши частку, яка належить банкруту в спільному майні, з метою задоволення вимог кредиторів у встановленому порядку порушує питання про виділення цієї частки.

Активи, включені до складу іпотечного покриття, не включаються до ліквідаційної маси емітента таких облігацій та управителя іпотечним покриттям. Відчуження цих активів, зокрема примусове, здійснюється в порядку, передбаченому законом про іпотечні облігації.

Майно, щодо якого боржник є користувачем, балансоутримувачем або зберігачем, повертається його власнику відповідно до закону або договору.

Державне майно, яке не увійшло до статутного капіталу господарського товариства у процесі приватизації (корпоратизації) та перебуває на балансі банкрута, не включається до складу ліквідаційної маси.

Суб'єкт управління таким майном із дня прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури у встановлений частиною першою статті 37 Закону про банкрутство строк приймає рішення про подальше використання цього майна.

Майнові права інтелектуальної власності, виняткові майнові права на які зберігаються за державною науковою (науково-дослідною, науково-технологічною, науково-технічною, науково-практичною) установою або державним університетом, академією, інститутом, не включаються до складу ліквідаційної маси та повертаються державній науковій установі або вищому навчальному закладу, що вносив їх до статутного капіталу господарського товариства.

8.4 Порядок оцінки майна банкрута

Майно, яке підлягає реалізації у ліквідаційній процедурі, оцінюється ліквідатором. Початковою вартістю цілісного майнового комплексу є сукупність визнаних у встановленому Законом про банкрутство порядку вимог кредиторів.

Під час продажу майна банкрута на аукціоні вартість майна, що визначається ліквідатором, є початковою вартістю.

Оцінка майна державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків, здійснюється обов'язково із залученням суб'єктів оціночної діяльності у порядку, визначеному Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні».

До суб'єктів оціночної діяльності належать:

1) суб'єкти господарювання – зареєстровані в установленому законодавством порядку фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, а також юридичні особи незалежно від їхньої організаційно-правової форми та форми власності, які здійснюють господарську діяльність, у складі яких працює

щонайменше один оцінювач і які мають сертифікат суб'єкта оціночної діяльності;

2) органи державної влади та місцевого самоврядування, наділені повноваженнями щодо здійснення оціночної діяльності в процесі виконання функцій з управління та розпорядження державним майном і (або) комунальним майном, у складі яких працюють оцінювачі) (ч.1 ст. 5 Закону про оцінку майна).

Визначення поняття об'єкт оцінки міститься у Національному стандарті № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав». Так, об'єкти оцінки – майно та майнові права, які підлягають оцінці.

Об'єкти оцінки класифікують за різними ознаками, зокрема, об'єкти оцінки в матеріальній та нематеріальній формі, у формі цілісного майнового комплексу.

Об'єкти оцінки у матеріальній формі – нерухоме майно (нерухомість) та рухоме майно.

Нерухоме майно (нерухомість) – земельна ділянка без поліпшень або земельна ділянка з поліпшеннями, які з нею нерозривно пов'язані, будівлі, споруди, їхні частини, а також інше майно, що згідно із законодавством належить до нерухомого майна

Рухоме майно – матеріальні об'єкти, які можуть бути переміщеними без заподіяння їм шкоди. До рухомого майна належить майно у матеріальній формі, яке не є нерухомістю.

Об'єкти оцінки у нематеріальній формі – об'єкти оцінки, які не існують у матеріальній формі, але дають змогу отримувати певну економічну вигоду. До об'єктів у нематеріальній формі належать фінансові інтереси (частки (паї, акції), опціони, інші цінні папери та їхні похідні, векселі, дебіторська та кредиторська заборгованість тощо), а також інші майнові права.

Об'єкти оцінки у формі цілісного майнового комплексу (цілісний майновий комплекс) – об'єкти, сукупність активів яких дає змогу провадити певну господарську діяльність. Цілісними майновими комплексами є

підприємства, а також їхні структурні підрозділи (цехи, виробництва, дільниці тощо), які можуть бути виділені в установленому порядку в самостійні об'єкти з подальшим складанням відповідного балансу та можуть бути зареєстровані як самостійні об'єкти господарської діяльності.

8.5 Особливості продажу майна в провадженні у справі про банкрутство.

Аукціон.

Продаж майна боржника в провадженні у справі про банкрутство здійснюється шляхом проведення торгів у формі аукціону, за винятком майна, продаж якого відповідно до законодавства України здійснюється шляхом проведення закритих торгів.

Продажу підлягають усі види майна боржника, призначеного для здійснення господарської діяльності, за винятком прав і обов'язків, які не можуть бути передані іншим особам.

Порядок організації проведення аукціонів у провадженні у справах про банкрутство та вимоги до їхніх організаторів стосовно майна державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків, установлюються органом, уповноваженим управляти державним майном.

Суб'єктами аукціону є його замовник, організатор та учасники.

Замовником є ліквідатор, призначений господарським судом у порядку, встановленому Законом про банкрутство.

Організатором аукціону є визначена замовником фізична або юридична особа, що має ліцензію на проведення торгів і з якою замовник аукціону уклав договір на проведення аукціону.

Організатор аукціону визначається замовником за конкурсом, що проводиться у визначеному замовником порядку, головними критеріями якого вважаються наявність ліцензії, достатній, але не менше ніж три роки, досвід проведення аукціонів, запропонована найменша сума винагороди.

Організатором аукціону не може бути заінтересована особа стосовно боржника, кредиторів та замовника аукціону.

Учасниками аукціону можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, юридичні особи України та іноземні юридичні особи, які подали необхідні документи та пройшли процедуру реєстрації виконавцем аукціону.

Замовнику та організатору забороняється встановлювати вимоги, вчиняти дії чи виявляти бездіяльність, що у будь-який спосіб порушують рівність учасників аукціону або допускають їх дискримінацію.

Усім учасникам аукціону гарантується рівний доступ до будь-якої інформації про майно, виставлене для продажу, а також про перебіг підготовки та проведення аукціону.

Особливості укладення договору на аукціоні

Продаж майна на аукціоні оформлюється договором купівлі-продажу, який укладається власником майна чи замовником аукціону з переможцем торгів.

Обов'язковими умовами договору купівлі-продажу майна є такі:

- відомості про майно, його склад, характеристика;
- ціна продажу майна;
- порядок і строк передачі майна покупцю;
- відомості про наявність або про відсутність обтяжень стосовно майна;
- інші умови, передбачені законодавством України.

На аукціоні не може бути використано переважне право купівлі майна, крім випадків, передбачених законом.

Укладений на аукціоні договір купівлі-продажу нерухомого майна підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню.

Договір про проведення аукціону

За договором про проведення аукціону організатор аукціону зобов'язується за свій рахунок провести аукціон та укласти договір із його

переможцем, а замовник – сплатити організаторові аукціону обумовлену договором винагороду.

До договору про проведення аукціону застосовуються правила про комісію (у разі укладення на аукціоні договору організатором від свого імені) або доручення (в інших випадках).

Після оприлюднення оголошення про проведення аукціону організатор може відмовитися від договору лише разі, коли проведення аукціону стало неможливим із причин, за які організатор аукціону не відповідає.

Організатор аукціону не може застосовувати притримання майна, виставленого на аукціон, для забезпечення своїх вимог до замовника.

Організатор аукціону виконує такі функції:

- опубліковує та розміщує повідомлення про продаж майна боржника й повідомлення про результати проведення торгів;
- приймає заявки на участь в аукціоні;
- укладає із заявниками договори про завдаток;
- визначає учасників торгів;
- здійснює проведення торгів;
- визначає переможця торгів і підписує протокол про результати проведення торгів;
- повідомляє учасників торгів про результати проведення торгів.

Строк та час проведення аукціону

Організатор аукціону повинен провести аукціон протягом двох місяців із дня укладення договору про проведення аукціону, якщо інше не встановлено законом або договором.

Аукціон (крім електронних торгів) проводиться у робочий день та у робочий час. Граничний строк подання пропозицій щодо ціни на електронних торгах визначається у робочий день та у робочий час.

У разі проведення аукціонів в електронній формі (електронних торгів), а також у разі розміщення оголошення про проведення аукціону та відомостей про результати аукціону на веб-сайтах технологічні та програмні засоби

повинні забезпечувати всім бажаючим можливість пошуку інформації за датою розміщення оголошення, датою та місцем проведення аукціону, видом майна, ціною, видом договору, що укладається, а також можливість анонімного перегляду, копіювання та роздрукування інформації на основі поширених веб-оглядачів та редакторів без необхідності застосування спеціально створених для цього технологічних та програмних засобів, цілодобово, без обмежень та стягнення плати.

Інформація повинна містити відомості про час її розміщення та повинна бути доступна на веб-сайтах протягом семи років із дня проведення аукціону. Відомості, які підлягають розміщенню на веб-сайті державного органу з питань банкрутства, повинні бути безоплатно розміщені цим органом протягом п'яти робочих днів із дня їх одержання.

Скасування аукціону

Організатор аукціону має право відмовитися від проведення аукціону не пізніше ніж за десять днів до його початку з негайним розміщенням повідомлення про це в друкованих засобах масової інформації, у яких публікувалося оголошення про проведення аукціону, із зазначенням причин.

Повідомлення про скасування аукціону не пізніше ніж наступного дня після прийняття відповідного рішення надсилається організатором усім особам, що подали заяву про участь в аукціоні.

У разі скасування аукціону організатор повертає учасникам сплачені ними гарантійні внески не пізніше ніж протягом п'яти банківських днів.

Рішення про скасування аукціону може бути оскаржено до господарського суду.

Порядок визнання аукціону таким, що не відбувся, анулювання результатів аукціону, визнання результатів аукціону недійсними

Аукціон визнається таким, що не відбувся, у разі такого:

- відсутності учасників або наявності на торгах лише одного учасника;
- коли жоден з учасників не запропонував ціну, вищу за стартову (початкову вартість);

– несплати в установлений строк переможцем належної суми за придбане майно.

Рішення про визнання аукціону таким, що не відбувся, приймається організатором у триденний строк після виникнення підстави для такого визнання.

Результати аукціону анулюються організатором у п'ятиденний строк із моменту його проведення у разі відмови переможця від укладення договору купівлі-продажу чи підписання протоколу із зазначенням результатів аукціону. Рішення про анулювання результатів аукціону може бути оскаржено до господарського суду.

Результати аукціону, проведеного з порушенням вимог закону, можуть бути визнані в судовому порядку недійсними.

Визнання результатів аукціону недійсними тягне за собою визнання недійсним укладеного з переможцем договору купівлі-продажу. У разі якщо порушення порядку підготовки та проведення аукціону перешкодило зацікавленій особі взяти участь або перемогти на аукціоні, організатор аукціону зобов'язаний сплатити такій особі штраф у розмірі гарантійного внеску.

Визначення початкової вартості майна

Початкова вартість майна визначається арбітражним керуючим та підлягає зазначенню у договорі на проведення аукціону.

У разі наявності обґрунтованих сумнівів щодо визначеної арбітражним керуючим початкової вартості майна комітет кредиторів або окремих кредитор чи власник майна боржника можуть звернутися до господарського суду з клопотанням про проведення незалежної оцінки. Господарський суд своєю ухвалою може призначити незалежну оцінку майна боржника за рахунок зацікавлених кредиторів (кредитора), що здійснюється у порядку, визначеному Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні».

Порядок оголошення та повідомлення про проведення аукціону

Організатор аукціону не пізніше ніж за 15 робочих днів до дня початку аукціону оприлюднює на веб-сайті державного органу з питань банкрутства та Вищого господарського суду України (у разі проведення електронних торгів – також на своєму веб-сайті) оголошення про проведення аукціону, а також письмово повідомляє про проведення аукціону власника майна, замовника та інших осіб, визначених замовником.

Під час продажу на аукціоні права вимоги про проведення аукціону також повідомляється боржник. Під час продажу на аукціоні нерухомого майна оголошення повинно бути також розміщено на нерухомому майні. Організатор аукціону забезпечує доступ до інформації про майно, що підлягає продажу, а також можливість ознайомитися з майном за його місцем перебуванням.

Оголошення про проведення аукціону на веб-сайті повинно містити відомості про таке:

- майно, що продається, його характеристику та місце перебування;
- час та місце проведення аукціону (для електронних торгів – веб-сайт, на якому проводяться електронні торги, та період часу, протягом якого проводяться торги);
- початкову вартість та відомості про можливість її зниження на тому самому аукціоні;
- розмір та порядок внесення гарантійного внеску;
- можливість надання переможцю податкової накладної;
- продавця майна (найменування, місцеперебування, засоби зв'язку);
- порядок, місце, строк і час представлення заявок на участь у торгах;
- порядок оформлення участі в торгах, перелік документів і вимоги, що висуваються до учасників, щодо їх оформлення;
- порядок і критерії виявлення переможця торгів;
- строки платежів, реквізити рахунків, на які вносяться платежі;
- організатора аукціону (найменування, місце перебування, засоби зв'язку);

– спосіб отримання додаткової інформації про проведення аукціону.

В оголошенні наводиться текст договору, що укладається на аукціоні, крім умови про ціну та зазначення особи покупця.

Якщо аукціон є повторним або проводиться у зв'язку з розірванням договору, укладеного на попередньому аукціоні, про це зазначається в оголошенні із вказівкою на адресу сторінки веб-сайту, на якій розміщено інформацію про проведення попереднього аукціону.

Якщо продажу підлягає земельна ділянка, то у характеристиці майна зазначається її розмір, цільове призначення, наявність комунікацій тощо.

Якщо продажу підлягає будівля, споруда, приміщення, квартира, то у характеристиці майна зазначаються план, загальна площа та житлова площа, кількість кімнат (приміщень), їхня площа та призначення, матеріали стін, кількість поверхів, поверх або поверхи, на яких розташоване приміщення (квартира), інформація про підсобні приміщення та споруди, відомості про земельну ділянку, на якій розташована будівля, споруда, право на земельну ділянку, що переходить до покупця будівлі, споруди, приміщення, квартири тощо.

Якщо продажу підлягає транспортний засіб, то у характеристиці майна зазначаються марка, модель, рік випуску, об'єм двигуна, вид пального, пробіг, комплектація, потреба у ремонті, колір тощо.

Якщо продажу підлягають акції (частки) у статутному (складеному) капіталі господарського товариства, то в характеристиці майна зазначаються назва господарського товариства, його ідентифікаційний код, місце перебування, засоби зв'язку, розмір статутного (складеного) капіталу, кількість акцій (розмір часток), що пропонуються до продажу, номінальна вартість однієї акції, форма існування акцій, середньоспискова кількість працівників, площа та правовий режим земельної ділянки, що належить господарському товариству, балансова вартість основних фондів, знос основних фондів, балансовий прибуток, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, основні види продукції (робіт, послуг) та її обсяг, відомості про реєстратора цінних

паперів. За звітний період при цьому береться останній фінансовий рік діяльності.

Якщо продажу підлягає майнове право, право вимоги, то в оголошенні оприлюднюються копії всіх документів, необхідних для визначення змісту права.

В оголошенні вміщуються фотографічні зображення речей, що продаються.

Якщо в один день в одному місці проводиться кілька аукціонів (крім електронних торгів) підряд, допускається зазначати в оголошенні лише час початку першого аукціону із вказівкою на черговість проведення наступних аукціонів.

Заява на участь в аукціоні

Заява на участь в аукціоні складається в довільній формі державною мовою та повинна містити зазначені в повідомленні про проведення аукціону такі відомості:

- найменування, організаційно-правова форма, місце перебування, поштова адреса заявника (для юридичної особи);
- прізвище, ім'я, по батькові, паспортні дані, відомості про місце проживання заявника (для фізичної особи);
- номер контактного телефону, адреса електронної пошти заявника.

Заява на участь в аукціоні повинна містити також відомості про наявність або відсутність заінтересованості заявника стосовно боржника, кредиторів, замовника, організатора аукціону та про сутність цієї заінтересованості у разі її наявності.

До заяви на участь в аукціоні повинні додаватися копії таких документів:

- документа, що підтверджує повноваження особи на здійснення дій від імені заявника;
- документа про сплату гарантійного внеску.

Подана організаторові аукціону заява на участь в аукціоні підлягає реєстрації в журналі заяв на участь в аукціоні із зазначенням порядкового

номера, дати й точного часу її подання. Підтвердження реєстрації поданої заяви на участь в аукціоні надсилається на вказану в ній адресу електронної пошти заявника. Організатор аукціону зобов'язаний забезпечити конфіденційність відомостей, що містяться в поданих заявах на участь в аукціоні. Заявник має право змінити або відкликати свою заяву на участь в аукціоні у будь-який час до закінчення строку подання заяв на участь в аукціоні.

Рішення організатора аукціону про допуск заявників до участі в торгах приймається за наслідками розгляду представлених заяв на участь в аукціоні й оформляється протоколом про визначення учасників аукціонів. До участі в торгах допускаються заявники, що подали заяви на участь в аукціоні й документи, що додавалися до них, які відповідають вимогам, встановленим Законом про банкрутство та вказаним у повідомленні про проведення торгів. Заявники, допущені до участі в торгах, визнаються учасниками аукціону.

Рішення про відмову в допуску заявника до участі в аукціоні приймається у разі, якщо:

- заява на участь в аукціоні не відповідає вимогам, що встановлені цим Законом і вказаним у повідомленні про проведення аукціону;
- подані заявником документи не відповідають установленим до них вимогам;
- на дату складання протоколу про визначення учасників аукціону не підтверджено надходження гарантійного внеску на рахунки, вказані в повідомленні про проведення аукціону.

Розмір гарантійних внесків становить десять відсотків початкової вартості. Якщо початкова вартість не перевищує десяти прожиткових мінімумів, гарантійний внесок не встановлюється, крім випадків проведення електронних торгів.

Організатор аукціону протягом п'яти днів із дня підписання протоколу про визначення учасників аукціонів повідомляє всіх заявників про результати розгляду представлених заяв на участь в аукціоні шляхом відправлення заявникам у письмовій чи електронній формі копій цього протоколу.

Для допуску до участі в аукціоні учаснику видається аукціонна картка, з обох боків якої зазначається номер учасника. Рішення про визнання або про відмову у визнанні заявника учасником торгів може бути оскаржене до господарського суду.

Організатор аукціону зобов'язаний забезпечити його фіксацію технічними засобами. Організатор аукціону зобов'язаний забезпечити ведення його відеозапису, крім проведення електронних торгів.

Організатор аукціону зобов'язаний зберігати носії із записом аукціону протягом не менше ніж семи років із дня його проведення.

Організатор аукціону зобов'язаний негайно надавати копії записів аукціону в поширених форматах медіафайлів усім бажаючим безоплатно на наданий носій або на власний носій за умови оплати його вартості.

Організатор забезпечує доступ до місця проведення аукціону учасникам аукціону, замовнику аукціону та особам, указаним замовником, працівникам державних органів під час виконання їхніх службових обов'язків та представникам засобів масової інформації.

Для участі в аукціоні покупці одержують квитки учасників аукціону, які повинні містити відомості про таке:

- назву майна, в аукціоні якого бере участь покупець;
- умови проведення аукціону.

Порядок проведення аукціону

Аукціон проводиться безпосередньо ведучим (*ліцитатором*). Ліцитатором може бути організатор аукціону.

Перед початком аукціону ліцитатор інформує про таке:

- умови договору, що укладається на аукціоні;
- суму, якій повинне бути кратне перевищення наступної пропозиції над попередньою (крок аукціону), що не може перевищувати 10 відсотків початкової вартості;
- спосіб повідомлення про готовність укласти договір;
- початкову вартість.

У разі якщо протягом триразового оголошення початкової вартості учасники аукціону не виявляють бажання укласти договір, ліцитатор оголошує про закінчення аукціону без виявлення переможця, якщо в оголошенні про проведення аукціону не передбачено можливості зниження початкової вартості на цьому самому аукціоні.

Якщо перед початком аукціону не було оголошено про інший спосіб повідомлення про готовність укласти договір (за допомогою електронних засобів, шляхом подання пропозицій виключно з голосу тощо), під час аукціону учасники повідомляють про готовність укласти договір на умовах оголошеної ліцитатором ціни, піднімаючи аукціонну картку з номером, повернутим до ліцитатора, або одночасно піднімають картку учасника аукціону та пропонують свою ціну.

Якщо запропонована учасником аукціону ціна є більшою за ціну, запропоновану ліцитатором, то останній називає номер учасника й запропоновану ним ціну. Після кожного оголошення ціни слідує удар молотка ліцитатора.

Якщо протягом триразового оголошення останньої ціни не буде запропоновано вищої ціни, ліцитатор одночасно з третім ударом молотка оголошує переможцем учасника, який запропонував найвищу ціну, та пропонує йому негайно сплатити ціну або частину ціни у випадках, установлених Законом про банкрутство. Ліцитатор оголошує переможцю та іншим учасникам аукціону наслідки відмови від негайної сплати ціни.

Якщо інше не встановлено договором, у разі закінчення аукціону без визначення переможця протягом місяця (у разі продажу нерухомого майна – двох місяців) організатор аукціону зобов'язаний провести повторний аукціон.

До участі у повторному аукціоні не допускаються переможці попередніх торгів, що не сплатили в установлений строк вартості лота за договором, відмовилися від укладення договору купівлі-продажу чи від підписання протоколу із зазначенням результатів аукціону.

Особливості проведення аукціону в електронній формі (електронні торги)

Аукціон може проводитися на веб-сайті організатора (електронні торги). Переможцем електронних торгів є особа, що запропонувала найвищу ціну протягом часу проведення електронних торгів. Електронні торги тривають не менше 15 діб.

Допуск учасника до електронних торгів здійснюється шляхом присвоєння йому кодового номеру, під яким цей учасник подає пропозиції щодо ціни.

Технологічні та програмні засоби, що використовуються організатором для проведення електронних торгів, повинні забезпечувати:

- захист інформації, отриманої від замовника та учасників торгів;
- захист інформації, розміщеної на веб-сайті.

Система, що забезпечує проведення електронних торгів, повинна забезпечувати:

- безперебійну роботу з проведення електронних торгів;
- подачу учасниками пропозицій щодо ціни через захищене з'єднання у режимі реального часу;
- візуалізацію всіх пропозицій із посиланням на кодові номери учасників, що внесли пропозиції, протягом проведення аукціону в режимі реального часу, а також протягом семи років після його закінчення;
- візуалізацію часу, що залишився до закінчення строку подання пропозицій щодо ціни.

Система повинна надавати можливість учасникам електронних торгів подавати пропозиції щодо ціни з точністю до однієї копійки.

Система повинна негайно надсилати кожному учаснику електронних торгів повідомлення, яке повинно містити адресу сторінки веб-сайту, на якій проводяться електронні торги, запропоновану учасником ціну, час отримання системою пропозиції, а також час розміщення пропозиції учасника на сторінці веб-сайту або повідомлення про відмову від розміщення пропозиції із зазначенням причин такої відмови.

Негайно після оголошення переможця або закінчення аукціону без визначення переможця протокол про проведення аукціону надсилається в електронній формі переможцю та замовнику. У разі продажу нерухомого майна протокол у паперовій формі в той самий день надсилається (вручається) переможцю та замовнику.

8.6 Порядок розрахунків із кредиторами. Черговість задоволення вимог кредиторів

Кошти, одержані від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів. При цьому:

а) у першу чергу задовольняються:

1) вимоги щодо виплати заборгованості із заробітної плати перед працюючими та звільненими працівниками банкрута, грошові компенсації за всі невикористані дні щорічної відпустки та додаткової відпустки працівникам, які мають дітей, інші кошти, належні працівникам у зв'язку з оплачуваною відсутністю на роботі (оплата часу простою не з вини працівника, гарантії на час виконання державних або громадських обов'язків, гарантії та компенсації при службових відрядженнях, гарантії для працівників, що направляються для підвищення кваліфікації, гарантії для донорів, гарантії для працівників, що направляються на обстеження до медичного закладу, соціальні виплати у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності за рахунок коштів підприємства тощо), а також вихідної допомоги, належної працівникам у зв'язку з припиненням трудових відносин та нарахованих на ці суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, зокрема відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі;

2) вимоги кредиторів за договорами страхування;

3) витрати, обумовлені провадженням у справі про банкрутство в господарському суді та роботою ліквідаційної комісії, зокрема:

– витрати на оплату судового збору;

- витрати кредиторів на проведення аудиту, якщо аудит проводився за рішенням господарського суду за рахунок їхніх коштів;
- витрати заявника на публікацію оголошення про порушення справи про банкрутство, введення процедури санації, визнання боржника банкрутом;
- витрати на публікацію в офіційних друкованих органах інформації про порядок продажу майна банкрута;
- витрати на публікацію в засобах масової інформації про поновлення провадження у справі про банкрутство у зв'язку з визнанням мирової угоди недійсною;

4) вимоги щодо виплати основної грошової винагороди арбітражному керуючому;

5) вимоги щодо відшкодування витрат арбітражного керуючого, обумовлених виконанням ним повноважень розпорядника майна, керуючого санацією боржника або ліквідатора банкрута;

6) витрати арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), обумовлені утриманням і збереженням майнових активів банкрута;

7) витрати Гарантійного фонду виконання зобов'язань за складськими документами на зерно, обумовлені набуттям ним права регресної вимоги щодо зернового складу, – у розмірі всієї виплаченої ним суми відшкодування вартості зерна;

б) у другу чергу задовольняються:

1) вимоги із зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, шляхом капіталізації у ліквідаційній процедурі відповідних платежів, зокрема до Фонду соціального страхування України за громадян, які застраховані в цьому фонді, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, зобов'язань зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, крім вимог, задоволених позачергово, із повернення невикористаних коштів Фонду соціального страхування України, а також

вимоги громадян – довіритель (вкладників) довірчих товариств або інших суб'єктів підприємницької діяльності, які залучали майно (кошти) довіритель (вкладників);

в) у третю чергу задовольняються:

1) вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

2) вимоги центрального органу виконавчої влади, що здійснює управління державним резервом;

г) у четверту чергу задовольняються:

1) вимоги кредиторів, не забезпечені заставою, зокрема й вимоги кредиторів, що виникли із зобов'язань у процедурі розпорядження майном боржника чи в процедурі санації боржника;

д) у п'яту чергу задовольняються:

1) вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства;

2) вимоги щодо виплати додаткової грошової винагороди керуючому санацією або ліквідатору;

е) у шосту чергу задовольняються інші вимоги.

Вимоги кожної наступної черги задовольняються у процесі надходження на рахунок коштів від продажу майна банкрута після повного задоволення вимог попередньої черги, крім випадків, установлених Законом про банкрутство.

У разі недостатності коштів, одержаних від продажу майна банкрута, для повного задоволення всіх вимог однієї черги вимоги задовольняються *пропорційно* сумі вимог, що належить кожному кредиторів однієї черги.

У разі відмови кредитора від задоволення визнаної в установленому порядку вимоги ліквідатор (ліквідаційна комісія) не враховує суму грошових вимог цього кредитора.

Вимоги, не задоволені за недостатністю майна, вважаються *погашеними*.

У разі якщо на момент закінчення строку ліквідації залишилися непроданими активи боржника та негайний продаж матиме наслідком істотну

втрату їхньої вартості, ліквідатор передає такі активи в управління визначеній господарським судом юридичній особі, яка зобов'язана вжити заходів щодо продовження погашення заборгованості кредиторів боржника за рахунок отриманих активів.

Ліквідатор у разі потреби передавання активів боржника, які залишаються непроданими на час закінчення процедури ліквідації, в управління іншій юридичній особі погоджує кандидатуру такої особи з комітетом кредиторів та звертається до господарського суду з відповідним клопотанням.

Таке клопотання ліквідатор надає господарському суду не пізніше ніж за два місяці до завершення процедури ліквідації та зазначає в ньому обсяг активів, що продавалися й не були продані, причини нездійснення продажу, а також загальну суму незадоволених вимог кредиторів.

Одночасно з клопотанням ліквідатор подає:

- перелік непроданих активів боржника;
- інформацію про кожний актив (його вартість (залишкову, ринкову та ліквідаційну, якщо така визначалася), ціну та порядок продажу, згідно з яким він продавався та не був проданий);
- висновки про оцінку кожного активу, здійснену відповідно до законодавства України під час ліквідаційної процедури.

Управителем майна боржника не може бути юридична особа, яка:

- є кредитором, пов'язаною особою або акціонером/учасником боржника;
- не виконала зобов'язань перед боржником;
- є стороною у судовій справі за участю боржника.

У разі якщо господарським судом винесено ухвалу про ліквідацію юридичної особи – банкрута, майно, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, передається власникові або уповноваженому ним органу, а майно державних підприємств – органу приватизації для прийняття рішень щодо подальшого розпорядження таким майном. У разі відмови власника або уповноваженого ним органу, а також органу приватизації прийняти таке майно або у разі неможливості встановити місцезнаходження власника або

уповноваженого ним органу, майно, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, передається безоплатно міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, закладам охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, закладам, у яких виховуються діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, дитячим будинкам сімейного типу, прийомним сім'ям, будинкам дитини при установах виконання покарань, установах виконання покарань, слідчим ізолятором, військовим формуванням чи знищується (утилізується).

Погашення вимог кредиторів шляхом заліку зустрічних однорідних вимог проводиться за згодою кредитора (кредиторів) у випадках, якщо це не порушує майнові права інших кредиторів.

Погашення вимог забезпечених кредиторів за рахунок майна банкрута, що є предметом забезпечення, здійснюється в позачерговому порядку.

Після завершення всіх розрахунків із кредиторами ліквідатор подає до господарського суду *звіт та ліквідаційний баланс*, до якого додаються:

- відомості за результатами інвентаризації майна боржника та перелік ліквідаційної маси;
- відомості про реалізацію об'єктів ліквідаційної маси з посиланням на укладені договори купівлі-продажу;
- копії договорів купівлі-продажу та акти приймання-передачі майна;
- реєстр вимог кредиторів із даними про розміри погашених вимог кредиторів;
- документи, які підтверджують погашення вимог кредиторів;
- довідка архівної установи про прийняття документів, які відповідно до закону підлягають довгостроковому зберіганню;
- для акціонерних товариств – копія розпорядження про скасування реєстрації випуску акцій, засвідчена Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку;

– для емітентів цінних паперів – копія звіту про наслідки погашення цінних паперів, засвідчена Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Звіт ліквідатора має бути схвалений комітетом кредиторів, власником майна (органом, уповноваженим управляти майном) боржника (для державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 відсотків).

Про час і місце судового засідання, у якому має розглядатися звіт і ліквідаційний баланс, господарський суд повідомляє ліквідатора та членів комітету кредиторів.

Господарський суд після заслуховування звіту ліквідатора та думки членів комітету кредиторів або окремих кредиторів виносить ухвалу про затвердження звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу.

Якщо за результатами ліквідаційної процедури після задоволення вимог кредиторів не залишилося майна, господарський суд виносить ухвалу про ліквідацію юридичної особи – банкрута. Копія цієї ухвали надсилається державному реєстратору для проведення державної реєстрації припинення юридичної особи – банкрута, а також власнику майна.

Якщо ліквідатор не виявив майнових активів, що підлягають включенню до складу ліквідаційної маси, він зобов'язаний подати господарському суду ліквідаційний баланс, який засвідчує відсутність у банкрута майна.

У разі якщо господарський суд дійшов висновку, що ліквідатор не виявив або не реалізував майнові активи банкрута у повному обсязі, суд виносить ухвалу про призначення нового ліквідатора. Новий ліквідатор очолює ліквідаційну комісію та діє згідно з вимогами Закону про банкрутство.

Якщо майна банкрута вистачило для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі, він вважається таким, що не має боргів і може продовжувати свою підприємницьку діяльність.

У такому разі ліквідатор протягом п'яти днів із дня прийняття господарським судом відповідного рішення повідомляє про це орган або

посадову особу органу, до компетенції якого належить призначення керівника (органів управління) боржника, у разі необхідності забезпечує проведення зборів чи засідання таких органів та продовжує виконувати повноваження керівника (органів управління) до їх призначення у встановленому порядку.

Господарський суд може винести ухвалу про ліквідацію юридичної особи, що звільнилася від боргів, лише у разі, якщо залишок її майнових активів менший, ніж вимагається для продовження нею господарської діяльності згідно із законодавством.

Якщо організаційно-правовою формою юридичної особи-банкрута є акціонерне товариство, то ліквідатор здійснює дії щодо припинення обігу акцій, передбачені законодавством.

Ліквідатор виконує свої повноваження до внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців запису про припинення юридичної особи-банкрута.

8.8 Звільнення працівників боржника, пільги та компенсації звільненим працівникам

Звільнення працівників боржника може здійснюватися після порушення провадження у справі про банкрутство та призначення господарським судом розпорядника майна відповідно до вимог законодавства України про працю з урахуванням особливостей, передбачених Законом про банкрутство.

Вихідна допомога звільненим працівникам боржника виплачується арбітражним керуючим у встановленому порядку з урахуванням особливостей, передбачених Законом про банкрутство.

Питання про працевлаштування звільнених працівників вирішується відповідно до законодавства України про працю та про зайнятість населення.

На звільнених працівників боржника поширюються гарантії, установлені законодавством України про працю та про зайнятість населення.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: зі змінами та доповненнями : [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. – . № 30. – С. 141.
2. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14.05.1992 № 2343-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992. – № 31 – С. 440.
3. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність : Закон України від 12.07.2001 № 2658-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001. – № 47. – С. 251.
4. Господарський кодекс України // ВВР України – 2003. – № 18, № 19 – 20, № 21 – 22 – С. 144.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Офіційний вісник України. – 2003. – №11. – С. 461.
6. Господарське право України : підручник/ за заг ред. Д. В. Задихайло. – Харків : Право, 2013. – 987 с.
7. Хозяйственное право : учебник / В. К. Мамутов, Г. Л. Знаменський, К. С. Хахулин и др.; Под ред. Мамутова В. К. – Киев : Юринком Інтер. – 2002. – 912 с.
8. Щербина В.С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. – Київ : Юрінком Інтер, 2003. – 480 с.
9. Семенова Л. Н. Антимонопольне і конкурентне право : курс лекцій / Л. Н. Семенова. – Київ : Вид.-во Європейського ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджменту і бізнесу, 1999. – 136 с.
10. Пилипенко А. Я. Господарське право. Курс лекцій : навч. посіб. для юрид. фак. вузів / А. Я. Пилипенко, В. С. Щербина – Київ : Вентурі, 1996. – 325 с.

Навчальне видання

КИЛИМНИК Інна Ігорівна
ДОМБРОВСЬКА Алла Володимирівна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИКРИЗОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

(для студентів денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей)

Відповідальний за випуск *І. І. Килимник*

Редактор *В. І. Шалда*

Комп'ютерне верстання *А. В. Домбровська*

План 2018, поз.158 Л

Підп. до друку 10.08.2018. Формат 60×84 1/16.

Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 5,0.

Зам. №   Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.